

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETRTI ODDELEK

ZADEVA VIZGIRDA proti SLOVENIJI

(pritožba št. 59868/08)

SODBA

STRASBOURG

28. avgust 2018

Ta sodba bo postala dokončna v okoliščinah, navedenih v drugem odstavku 44. člena konvencije. Mogoči so uredniški popravki.

V zadevi Vizgirda proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (četrty oddelek) kot senat v sestavi:

Paulo Pinto de Albuquerque, *predsednik*,

András Sajó,

Nona Tsotsoria,

Egidijus Kūris,

Iulia Motoc,

Gabriele Kucsko-Stadlmayer,

Marko Bošnjak, *sodnika*,

in Marialena Tsirli, *sodna tajnica oddelka*,

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 6. septembra 2016, 31. januarja 2017, 16. maja 2017 in 12. junija 2018,

izreka to sodbo, sprejeto na zadnjega od navedenih dni:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 59868/08) proti Republiki Sloveniji, ki jo je pri Sodišču na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) 2. decembra 2008 vložil litvanski državlján Danas Vizgirda (v nadaljnjem besedilu: pritožnik).

2. Pritožnika je zastopal R. Završek, odvetnik iz Ljubljane. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala T. Mihelič Žitko, državna pravobranilka.

3. Pritožnik je zlasti trdil, da je bila kršena njegova pravica do poštenega sojenja iz 6. člena konvencije, saj ni razumel jezika postopka niti tolmačenja, ki mu je bilo zagotovljeno.

4. Vlada je bila o pritožbi obveščena 16. junija 2014. Pritožnik in vlada sta vsak predložila stališča glede sprejemljivosti in utemeljenosti pritožbe. Prejete so bile tudi pripombe tretje strani, organizacije Fair Trials International, ki ji je predsednik dovolil, da posreduje v pisnem postopku (drugi odstavek 36. člena konvencije in tretji odstavek 44. člena poslovnika).

5. Vlada Republike Litve, ki jo je sodni tajnik obvestil o njeni pravici do posredovanja v postopku (prvi odstavek 36. člena konvencije in prvi odstavek 44. člena poslovnika), ni navedla, da namerava uveljavljati to pravico.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

6. Pritožnik je bil rojen v Litvi leta 1980 in živi v Ljubljani, Slovenija.

7. Pritožnik je iz Litve odšel v Slovenijo 2. marca 2002.

8. Pritožniku je bila 13. marca 2002 ob 10.43 odvzeta prostost zaradi suma vpletenosti v rop poslovalnice Gorenjske banke v Radovljici.

9. Rop je bil izveden ob 9.30 istega dne. V njem so sodelovali štirje moški, trije drugi pa so pomagali pri njegovi organizaciji. Štirje roparji so nosili maske. Eden od njih je s pištolo, uperjeno v tri stranke, čakal pri vhodu. Drugi so skočili čez pult in obvladali bančna uslužbenca, eden pa je pobral denar. Ko so roparji vzeli denar, so se z avtomobilom odpeljali proti železniški postaji. Policija, ki je bila obveščena o ropu banke, je območje preiskala. V bližnjem gozdu so našli zapuščen avtomobil in zatem zagledali štiri moške, vključno s pritožnikom, ki so bežali stran. Eden od njih, pozneje identificiran kot A. V., je nosil torbo, ki jo je odvrigel, ko so se policisti približali. V torbi je bilo nekaj denarja, ukradenega iz banke, pištola in dve maski. Na eni od mask so bile biološke sledi pritožnika in še enega moškega (E. B.).

10. Vsem štirim moškim, ki so bili pozneje identificirani kot pritožnik, A. V., M. K. in E. B., je bila odvzeta prostost. Vsi so bili litvanski državljani.

11. Ob 14.00 istega dne, 13. marca 2002, je policija pritožnika pridržala. Iz sklepa o tem ukrepu izhaja, da je bil pritožnik, ki je bil takrat "neidentificirana oseba", takoj v ruskem jeziku obveščen o razlogih za pridržanje in poučen, da ni dolžan ničesar izjaviti, da ima pravico do pravne pomoči zagovornika in pravico, da se o odvzemu prostosti obvestijo njegovi svojci. Iz navedenega sklepa je tudi razvidno, da je zaprisežena tolmačka, A. G., zanj tolmačila v ruski jezik in da pritožnik ni zahteval zagovornika. Sklep je bil pritožniku vročen ob 17.20. Pritožnik je brez navedbe razlogov odklonil podpis dokumenta o potrditvi prejema.

12. Istega dne je bila prostost odvzeta trem drugim litvanskim državljanom, L. K., N. U. in G. V., zaradi suma pomoči pri ropu.

13. Pritožnik in šest drugih osumljencev je bilo 15. marca 2002 zaslišanih pred preiskovalnim sodnikom Okrožnega sodišča v Kranju. Sodnik je pritožnika obvestil o obtožbah, pravici, da ni dolžan izpovedati zoper sebe, pravici, da ni dolžan ničesar izjaviti, in pravici do zagovornika po lastni izbiri. Ker si pritožnik ni izbral zagovornika, mu je sodišče odredilo zagovornika D. V. Postopek je A. G. prevajala v ruski jezik in iz ruskega jezika v slovenski jezik. Iz zapisnika zaslišanja je razvidno, da je pritožnik ob vprašanju, ali razume svoje pravice in se strinja z imenovanjem zagovornika, začel jokati. Izpisek, ki vsebuje pritožnikovo izjavo, se glasi:

"Imam majhnega otroka. Ta otrok ne bo imel nič za jesti, saj so naše razmere zelo težke. Vedno sem delal; nikoli nisem naredil ničesar takega. V Slovenijo sem prišel, ker sem želel najti službo.

Hočem videti svojega otroka.

Na vprašanje, kdaj sem prišel v Slovenijo, odgovorim, da se ne spomnim.

Na vprašanje, ali lahko opiše rop, obdolženec molči in ne odgovori.

Na vprašanje, ali sem pripravljen dati svoje osebne podatke, izjavim, da sem rojen v Litvi in da je moje ime Danas.

Povem, da priimka ne bom povedal, ker me je sram.

Na vprašanje, zakaj me je sram, odgovorim, da me je strah. Strah me je, da nikoli več ne bom videl svojega otroka. Kaj sem storil?

Na vprašanje, kaj je storil, da ga je strah, da ne bo več videl svojega otroka, obdolženec ne odgovori, ampak še bolj joče.

Na vprašanje državnega tožilca, ali bom odgovoril še na kakšna vprašanja, odgovorim, da ne bom.

Na vprašanje, ali bom odgovarjal na vprašanja svojega zagovornika, prikimam in odgovorim, da bom.

Na vprašanje, koliko sem star in ali imam otroke, odgovorim, da sem star 21 let in da imam enega otroka, ki mi pomeni največ na svetu.

Na vprašanje, v kakšnih okoliščinah živim, odgovorim, da je v Litvi zelo težko. Okoliščine so težke. Nimam službe ne denarja.

Na vprašanje, kako dolgo sem že v Sloveniji, odgovorim, da ne vem natančno. Mislim, da okoli teden in pol.

Na vprašanje, s kom je prišel v Slovenijo, obdolženec odgovori z jokom.

Za obdolženca ni drugih vprašanj.

Na vprašanje, ali je treba koga obvestiti o priporu, odgovorim, da nimam sorodnikov in da ne vem, kje sta trenutno moja žena in otrok.

S tem je obramba zaključila."

14. Drugi osumljenec, A. V., je med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom opisal rop in dogodke, ki so vodili k njemu. Pojasnil je, da sta s pritožnikom skupaj potovala v Slovenijo. Srečala sta L. K., ki je k njima pristopil v restavraciji s hitro prehrano, ko ju je slišal govoriti rusko. Z njim sta odšla na Bled in nekaj dni pred ropom srečala M. K., E. B., N. U. in G. V. Ko jim je zmanjkalo denarja, so se odločili, da oropajo zadevno banko.

15. Med zaslišanjem pritožnika pred preiskovalnim sodnikom je pritožnikov zagovornik navedel razloge za ugovarjanje pritožnikovemu nadaljnjemu priporu. Pritožnik je izjavil za zapisnik, da se strinja s tem, kar je dejal njegov zagovornik.

16. Po zaslišanju je preiskovalni sodnik odredil pripor za vseh sedem osumlencev. Sklep je bil preveden v ruski jezik in vročen pritožniku 18. marca 2002. Njegov zagovornik se je zoper sklep neuspešno pritožil; prav tako se je neuspešno pritožil zoper poznejše podaljševanje pritožnikovega pripora.

17. Na dan zaslišanja, 15. marca 2002, je preiskovalni sodnik dovolil tolmački A. G., da obišče pritožnika in nekatere od soobdolžencev ter jim pomaga pri posvetih z njihovim zagovornikom.

18. Sklep o začetku sodne preiskave zoper sedem osumljencev je bil izdan 26. marca 2002, vendar ga je senat treh sodnikov po pritožbi razveljavil. Sodniki so ugotovili, da bi morale biti podrobnosti obtožb zoper osumljence, ki so bile navedene v pripornih nalogih, v celoti vključene tudi v sklep o začetku preiskave.

19. Zaslišanje prič je bilo 2., 3. in 4. aprila 2002. Pritožnik in drugih šest osumljencev je bilo v ruskem jeziku obveščenih o svoji pravici, da se udeležijo zaslišanja. Pritožnik se teh zaslišanj ni udeležil, njegov zagovornik pa se je udeležil vseh. Zapisniki zaslišanja prič so bili prevedeni v ruski jezik, pritožnik pa jih je dobil 19. aprila 2002.

20. Nov sklep o začetku sodne preiskave zoper sedem obdolžencev je bil izdan 8. aprila 2002. Pozneje je bil neuspešno izpodbijan s pritožbo. Sklep je bil preveden v ruski jezik in vročen pritožniku 10. aprila 2002. Istega dne je bil opravljen priporni narok, na katerem je pritožnik s pomočjo tolmačke A. G. dejal, da države ne more zapustiti, saj nima potnega lista, in da želi počakati, dokler se postopek ne zaključi, ter da se strinja s tem, kar je dejal njegov zagovornik na naroku.

21. A. G. je 11. aprila 2002 obvestila Okrožno sodišče v Kranju, da so vsi obdolženci zaprosili za prevod zapisnikov zaslišanja prič v ruski jezik.

22. Preiskovalni sodnik je 12. aprila 2002 odločil, da se izjave, ki so jih osumljenci dali policiji, izločijo iz spisa zadeve, saj se sodišče nanje ne more opreti. Sklep je bil preveden v ruski jezik in vročen pritožniku 16. aprila 2002.

23. Sodna prepoznavna je bila opravljena 17. aprila 2002 in ena priča je prepoznala pritožnika kot osebo, ki je banko obiskala dva dni pred ropom.

24. Okrožni državni tožilec je 28. maja 2002 vložil obtožnico zoper pritožnika, A. V., M. K. in E. B. zaradi roba, kraje motornega vozila in dveh poskusov kraje motornega vozila. L. K., N. U. in G. V. so bili obdolženi pomoči pri ropu. Obtožnica je bila prevedena v ruski jezik, pritožnikov zagovornik pa jo je neuspešno izpodbijal.

25. Okrožno sodišče v Kranju je 10. in 11. julija 2002 opravilo obravnavo, ki sta se je udeležila tolmača za ruski jezik. Iz zapisnika obravnave izhaja, da so bile obdolžencem prebrane obtožbe in da so bili obveščeni o svoji pravici, da niso dolžni izpovedati zoper sebe in da niso dolžni ničesar izjaviti. Zapisnik se glasi:

"obdolženci izjavljamo, da razumemo vsebino obtožb."

...

"obdolženci razumemo obvestilo o svojih pravicah."

26. Na obravnavi je A. V. svojo izjavo spremenil in trdil, da se je neki moški ponudil, da njemu in pritožniku najde delo. Ko sta mu izročila svoja

potna lista, je zahteval, da sodelujeta pri ropu. Po zadnji navedbi A. V. je bil pritožnik preveč prestrašen, da bi sodeloval, zato so ga pustili v gozdu, da jih tam počaka. Pritožnik je podobno opisal dogodke, pri čemer je trdil, da ni bil med tistimi, ki so oropali banko, ampak je nanje počakal v gozdu. Iz zapisnika obravnave izhaja, da je pritožnik odgovoril na vprašanja okrožnega tožilca, predsedujočega sodnika, svojega zagovornika in zagovornika enega od soobdolžencev.

27. Sodišče je poleg obdolžencev zaslišalo tudi nekaj prič. Iz zapisnika obravnave je razvidno, da je imel pritožnik težave s prevodom izjave ene od prič in jo je lahko razumel šele, ko jo je ponovno prebral. Pričam je zastavil vprašanja in podal pripombe na izjave prič glede višine roparjev, izjave policije glede zaseženih mobilnih telefonov in števila ljudi, ki so pobegnili s prizorišča ropa. Skliceval se je tudi na obtožnico in podal pripombe na navedbe o tem, kje je ukradeni denar.

28. Pritožnikova partnerica je 12. julija 2002 dobila dovoljenje, da pritožnika obišče v ZPKZ Ljubljana.

29. Obravnava, na kateri so obdolženci podali sklepne izjave, je bila opravljena 16. julija 2002. Zapisnik vključuje ta zapis pritožnikove izjave:

"Strinjam se s tem, kar je dejal moj zagovornik. Nobenega dokaza ni, da sem oropal banko. Edini dokaz zoper mene je las, najden na kapi, vendar sem ta las na kapi že pojasnil, prav tako pa tudi, zakaj je bila kapa na moji glavi. V banki ne moreta biti dva človeka, ki nosita isto kapo. Človeka ni mogoče prisiliti v kaj takega; mene ni nihče prisilil. Nisem bil v banki.

...

Žalosti me, da mislite, da sem storilec kaznivega dejanja; lahko me obsodite samo za tisto, kar sem dejansko storil in ne za nekaj, česar nisem storil. Prosim, upoštevajte moje družinske razmere in me ustrezno kaznujte, vendar ne z zaporno kaznijo."

30. Petčlanski senat Okrožnega sodišča v Kranju je 16. julija 2002 obsodil pritožnika, A. V., M. K. in E. B. zaradi ropa in nezakonito pridobljenega premoženja (ukraden avtomobil). Pritožnik in M. K. sta bila obsojena na osem let in štiri mesece zaporne kazni, E. B. na osem let in sedem mesecev zaporne kazni, A. V. pa na pet let in štiri mesece zaporne kazni. L. K., N. U. in G. V. so bili spoznani za krive pomoči pri ropu in obsojeni na pet let zaporne kazni.

31. Sodba vsebuje okoli dvajset strani obrazložitve, v kateri se je sodišče odzvalo tudi na trditve glede uporabe slovenskega ali hrvaškega jezika med ropom. Sodišče je ugotovilo, da med ropom ni bilo spregovorjenih veliko besed, da vsi štirje obdolženci, ki so obdolženi ropa, govorijo rusko in so jim zato bili v pomoč tolmači za ruski jezik, da poznajo nekaj slovenskih besed, kot je bilo razvidno med obravnavo, in da so mogoče namerno uporabili besede, podobne slovenskim.

32. Istega dne se je pritožnikov pripor podaljšal. Pisni sklep in njegov ruski prevod sta bila pritožniku vročena naslednji dan.

33. Sodba in njen prevod v ruski jezik sta bila pritožniku vročena 2. avgusta 2002.

34. Pritožnikov zagovornik se je 6. avgusta 2002 pritožil zoper sodbo okrožnega sodišča. Pritožil se je glede domnevnih pomanjkljivosti policijske preiskave, presoje dokazov in kazni, ne pa tudi glede pritožnikovega razumevanja ruskega tolmačenja, ki mu je bilo zagotovljeno.

35. Istega dne je pritožnik vložil pritožbo, ki je vsebovala pet strani trditev v slovenskem jeziku, ki so mu jih na roko pomagali napisati drugi priporniki. Pritožnik se je pritožil glede presoje dokazov sodišča prve stopnje in glede kazni. Trdil je, da je vedel za rop, vendar v njem ni sodeloval.

36. Višje sodišče v Ljubljani je 14. novembra 2002 zavrnilo pritožbe pritožnikov. Ugotovilo je, da je A. V. podal podroben in obremenilen opis, pri čemer mu je bil v pomoč zagovornik, da je bil pritožniku v pomoč zanj imenovan zagovornik, pri prvem zaslišanju pred preiskovalnim sodnikom pa tolmač ter da ni bilo nobenih znakov, da pritožnik ob odvzemu prostosti ni bil obveščen o razlogih za odvzem prostosti v jeziku, ki ga razume. Sodišče meni, da bi pritožnik, če ne bi razumel razlogov za odvzem prostosti, to omenil med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom. Pritožniku je bil vročen ruski prevod sodbe, s čimer je njegova obsodba postala pravnomočna.

37. Pritožnik je 23. februarja 2003 na Okrožno sodišče v Kranju poslal vlogo z naslovom "pritožba na vrhovno sodišče". Vloga je bila napisana v litvanskem jeziku, razen uvodnega pojasnila v slovenskem jeziku, v katerem je pritožnik sodišče obvestil, da ne govori ne ruskega ne slovenskega jezika in da malo razume ruski jezik, vendar ne zna pisati v tem jeziku. V preostanku dokumenta, ki je napisan v litvanskem jeziku, se je pritožnik pritožil glede presoje dokazov nižjih sodišč in trdil, da mu je bila med kazensko obravnavo kršena pravica do uporabe svojega jezika. Trdil je tudi, da ga med prvim zaslišanjem ni zastopal zagovornik in da mu ni bil zagotovljen tolmač. Zato ni razumel razlogov za odvzem prostosti. Rekel je tudi, da je na obravnavi izjavil, da ne razume dobro rusko. Kljub temu mu Okrožno sodišče v Kranju ni zagotovilo tolmača za litvanski jezik.

38. Okrožno sodišče v Kranju je 24. marca 2003 poučilo pritožnika, naj predloži pritožbo, ki jo je obravnavalo kot zahtevo za varstvo zakonitosti (izredno pravno sredstvo za izpodbijanje zakonitosti pravnomočnih odločb), v ruskem jeziku, saj je pritožnik ta jezik uporabljal med celotnim kazenskim postopkom in pri sporazumevanju s svojim zagovornikom. Iz odločbe ustavnega sodišča z dne 24. marca 2005 (glej 41. odstavek) izhaja, da je Okrožno sodišče v Kranju odredilo, naj bo pritožba v ruskem jeziku, potem ko je izvedelo, da v Sloveniji ni registriranih tolmačev za litvanski jezik in da bi bila za prevod iz tega jezika potrebna pomoč najbližjega litvanskega veleposlaništva.⁴¹ Pismo, v katerem sodišče pritožniku naroči, naj svojo vlogo predloži v ruskem jeziku, in njegov prevod v ruski jezik sta bila pritožniku vročena 4. aprila 2003. Ker pritožnik ni odgovoril, je okrožno

sodišče 29. aprila 2003 njegovo vlogo zavrnilo kot nerazumljivo. Sklep in njegov ruski prevod sta bila pritožniku vročena 21. maja 2003.

39. Pritožnik je 20. novembra 2004 zoper ta sklep vložil ustavno pritožbo, v kateri je zatrjeval, da je Okrožno sodišče v Kranju kršilo njegove pravice do obrambe in pravico do uporabe svojega jezika in pisave. Pojasnil je, da ne zna dobro govoriti ruskega jezika, da tega jezika ne razume dobro in da zlasti ni sposoben brati sklepov in drugih dokumentov v ruskem jeziku zaradi drugačnih črk, kar mu je preprečilo učinkovit zagovor. Ustavna pritožba in dodatne vloge so bile napisane na roko v slovenskem jeziku. V postopku pred ustavnim sodiščem je Okrožno sodišče v Kranju odgovorilo na pritožnikove navedbe, in sicer je dejalo, da pritožnik ni nikoli izjavil, da ima težave pri razumevanju ruskega jezika.

40. Pritožnik je 30. novembra 2004 Ministrstvu za pravosodje poslal pismo, ki je bilo napisano v slovenskem jeziku in v katerem prosi za pojasnilo, zakaj na sojenju ni imel tolmača za litvanski jezik. Pismo je bilo preposlano Okrožnemu sodišču v Kranju. Okrožno sodišče je 28. decembra 2004 odgovorilo, da je pritožnik uporabljal ruski jezik pri sporazumevanju s sodiščem in svojim zagovornikom v vseh fazah postopka na prvi stopnji.

41. Ustavno sodišče je 24. marca 2005 sporočilo svojo odločitev. Navedlo je, da je pritožnikov primer izjemen, saj se od njega ni zahtevalo ustrezno izčrpanje pravnih sredstev v zvezi s sklepom Okrožnega sodišča v Kranju. Menilo je, da od pritožnika, ki je bil takrat v priporu, ni bilo mogoče pričakovati, da bo izpodbijal zadevni sklep z običajno pritožbo, saj je izjavil, da ne razume jezika, v katerem je bil sklep napisan. Ustavno sodišče je nato preučilo utemeljenost pritožbe in odločilo v korist pritožnika. Navedlo je, da zakon obdolžencu zagotavlja posebno varstvo njegove pravice do uporabe jezika in pisave po odvzemu prostosti. Praviloma je jezik, ki ga uporablja obdolženec, njegov materni jezik, če pa ima znanje drugega jezika, lahko to zadostuje za ustno sporazumevanje v postopku. Ustavno sodišče je zavrnilo stališče okrožnega sodišča, da bi moral obdolženec, ki je bil v priporu in je uporabljal določen jezik pri ustnem sporazumevanju v postopku, v tem jeziku predložiti tudi pisne vloge, saj pisno sporazumevanje zahteva višjo raven znanja jezika. Ustavno sodišče je navedlo, da je bil pritožniku v pomoč tolmač za ruski jezik v postopku, v katerem je bilo sporazumevanje predvsem ustno. Po pritožbi so postopki običajno potekali pisno, obdolženec pa ni imel več na voljo pomoči zagovornika, ki ga je imenovalo sodišče. Ustavno sodišče je zato ugotovilo, da bi morale biti pritožniku, ki je v svojih vlogah, predloženih vrhovnemu sodišču, pojasnil, da ne zna pisati v ruskem jeziku, dovoljene vloge predložiti v svojem jeziku. Zato je sklenilo, da je sodišče kršilo pritožnikovo pravico do uporabe svojega jezika v postopku, kot izrecno določa 8. člen Zakona o kazenskem postopku in zagotavlja 62. člen ustave. Sklep Okrožnega sodišča v Kranju z dne 29. aprila 2003 (glej 38. odstavek) je razveljavilo in pritožnikovo zahtevo za varstvo zakonitosti vrnilo v ponovno odločanje.³⁸

42. V ponovnem postopku je Okrožno sodišče v Kranju pridobilo slovenski prevod pritožnikove zahteve za varstvo zakonitosti in jo odstopilo v reševanje vrhovnemu sodišču.

43. Vrhovno sodišče je 26. januarja 2006 zavrnilo pritožnikovo zahtevo za varstvo zakonitosti, ki je bila med tem prevedena v slovenski jezik, kot neutemeljeno. Vrhovno sodišče je na podlagi spisa zadeve ugotovilo, da je policija takoj po policijskem pridržanju pritožnika slednjega obvestila o razlogih za odvzem prostosti in pravici do zagovornika s pomočjo tolmača za ruski jezik. Pri zaslišanju pred preiskovalnim sodnikom sta bila pritožniku v pomoč tolmač za ruski jezik in zagovornik, ki ga je imenovalo sodišče. Vrhovno sodišče je ugotovilo, da v spisu ni bilo znakov, da je preiskovalni sodnik ali Okrožno sodišče v Kranju obvestilo pritožnika o pravici do uporabe svojega jezika v postopku. Ugotovilo je tudi, da ni znakov, da je pritožnik podal kakršno koli izjavo glede te pravice. Vrhovno sodišče kljub temu meni, da odsotnost takega obvestila ni ogrozila zakonitosti pravnomočne sodbe, saj je bil pritožniku v pomoč tolmač za ruski jezik, imel pa je tudi zagovornika. Iz zapisnika obravnave prav tako ni razvidno, da pritožnik ni razumel rusko. Poleg tega je sodišče navedlo, da niti pritožnik niti njegov zagovornik nista opozorila na pomanjkanje razumevanja ruskega jezika. Pritožniku je bil vročen izvirnik sodbe vrhovnega sodišča in litvanski prevod sodbe.

44. Pritožnik je 10. junija 2006 vložil ustavno pritožbo zoper sodbo vrhovnega sodišča, v kateri se je pritožil, da je rusko približno razumel, vendar se v tem jeziku ni mogel braniti ustno, kaj šele pisno. Trdil je zlasti, da ni imel priložnosti braniti se v jeziku, ki bi mu omogočal, da pojasni dejstva zadeve in učinkovito odgovori na obtožbe. Trdil je, da je na to opozoril sodišče, vendar se njegova pripomba ni zabeležila v zapisniku. Poleg tega se je pritožnik pritožil, da so bili nekateri dokumenti, ki so bili predloženi kot dokaz, v slovenskem jeziku in jih zato ni razumel, kar je vplivalo na njegovo obrambo.

45. Pritožnik je bil 1. septembra 2007 pogojno odpuščen.

46. Ustavno sodišče je 3. julija 2008 zavrnilo pritožnikovo ustavno pritožbo. Med drugim je navedlo, kot sledi:

"Vse pritožbe se nanašajo na postopke pred prvostopenjskim sodiščem. Pritožnika je od zaslišanja pred preiskovalnim sodnikom do konca sojenja, vključno med pritožbenim postopkom, zastopal zagovornik, s katerim se je uspešno sporazumeval v ruskem jeziku (pritožnik temu dejstvu v svoji ustavni pritožbi ni oporekal). Pritožnik v pritožbi zoper sodbo prvostopenjskega sodišča ni zatrjeval tega, kar je zatrjeval v ustavni pritožbi, ampak se je pritožil glede policijskega postopka, glede katerega pa se ni pritožil pred ustavnim sodiščem. Pritožnik je šele v svoji zahtevi za varstvo zakonitosti, ki jo je vložil v svojem jeziku, in v ustavni pritožbi zatrjeval kršitev svoje pravice po 62. členu ustave zaradi ravnanja okrožnega sodišča, ki je prezrlo njegove pripombe, da ruski jezik slabo razume ...

Ustavno sodišče je ob upoštevanju navedenega in vsebine ustavne pritožbe preučilo, ali je stališče vrhovnega sodišča ... kršilo pritožnikovo pravico do uporabe svojega

jezika, ki jo določa 62. člen ustave, in ali je bila kršena pravica do obrambe na podlagi prvega stavka 29. člena ustave.

...

V skladu z 8. členom Zakona o kazenskem postopku mora sodišče osumljenca ali obdolženca obvestiti o pravici, da uporablja svoj jezik. To obvestilo in izjava osumljenca ali obdolženca se morata v celoti zabeležiti v zapisniku. Opustitev takega obvestila ali pomanjkanje zapisa o njem ali o izjavi lahko privede do bistvene kršitve določb kazenskega postopka po drugem odstavku 371. člena Zakona o kazenskem postopku (torej, če je taka kršitev vplivala na njegovo sposobnost, da se brani). Če sodišče ravna v nasprotju z izrecno zahtevo osumljenca ali obdolženca, da uporablja svoj jezik in v tem jeziku spremlja potek obravnave, sodišče bistveno krši določbe kazenskega postopka v absolutnem smislu po prvem odstavku 371. člena Zakona o kazenskem postopku.

V obrazložitvi sodbe je [vrhovno sodišče] navedlo, da v zapisniku obravnave ni znakov, da je pritožnik omenil, da ne razume rusko, ali da je pritožnik ali njegov zagovornik zahteval, da se na obravnavi uporablja materni jezik pritožnika. Slednje se tudi ni zatrjevalo v zahtevi za varstvo zakonitosti ... Trditev, da sodišče ni vključilo pritožnikove izjave v zapisnik obravnave, je bila prvič podana v ustavni pritožbi. Vrhovno sodišče je prepričljivo ugotovilo okoliščine, ki kažejo, da je pritožnik dovolj dobro razumel rusko, da je bil v tem jeziku deležen pravične obravnave ... Glede pravice do poštenega sojenja je pomembno omeniti (tudi po mnenju ustavnega sodišča), da se pritožnik v svoji zahtevi za varstvo zakonitosti ni pritožil, da ni bil obveščen o pravici do uporabe maternega jezika. O tem se tudi ni pritožil v ustavni pritožbi.

... Izpodbijane sodbe zato ne kršijo pritožnikove pravice, ki jo zagotavlja 62. člen ustave ... Ob upoštevanju navedenih ugotovitev in dejstva, da je bil pritožniku ves čas med postopkom v pomoč zagovornik, s katerim se je uspešno sporazumeval, je treba njegovo pritožbo, da so mu bile kršene pravice do obrambe, ki jih zagotavlja 29. člen [ustave], prav tako zavrni.

Pritožnik pred sodišči na nižji stopnji ni uveljavljal, da je bilo nekaj dokazov v postopku izvedenih v slovenskem jeziku in se zato ni mogel z njimi seznaniti in se braniti. Glede tega zato ni izčrpal pravnih sredstev ..."

47. Stroški, ki sta jih na koncu sojenja priglasila tolmač in pritožnikov zagovornik, plačala pa jih je država, kažejo, da so bile pritožniku zagotovljene različne storitve. A. G. se je poleg tega, da je tolmačila med preiskavo in sodnimi obravnavami ter opravila pisni prevod dokumentov, udeležila tudi nekaterih sestankov med pritožnikom in njegovim zagovornikom. Odvetnik je pritožnika obiskal v priporu zaradi posvetovanja 8. aprila (petinštirideset minut), 2. avgusta (trideset minut) in 13. septembra 2002 (dvajset minut), pri čemer mu je bila v pomoč A. G., ter tudi 9. julija 2002 (petindvajset minut), čeprav ni jasno, ali je bila na zadnjem obisku prisotna tudi A. G. Odvetnik je pritožniku pomagal tudi med njegovimi nastopi pred sodiščem. V njegovem imenu je tudi vložil vloge za pravna sredstva v postopkih na prvi in drugi stopnji.

II. UPOŠTEVANI PRAVNI DOKUMENTI

A. Domača zakonodaja

1. *Ustava Republike Slovenije*

48. Ustrezne določbe Ustave Republike Slovenije se glasijo:

29. člen

(pravna jamstva v kazenskem postopku)

"Vsakomur, ki je obdolžen kaznivega dejanja, morajo biti ob popolni enakopravnosti zagotovljene tudi naslednje pravice:

da ima primeren čas in možnosti za pripravo svoje obrambe;

da se mu sodi v njegovi navzočnosti in da se brani sam ali z zagovornikom;

da mu je zagotovljeno izvajanje dokazov v njegovo korist;

da ni dolžan izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje, ali priznati krivdo."

62. člen

(pravica do uporabe svojega jezika in pisave)

"Vsakdo ima pravico, da pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti ter v postopkih pred državnimi in drugimi organi, ki opravljajo javno službo, uporablja svoj jezik in pisavo na način, ki ga določi zakon."

2. *Zakon o kazenskem postopku*

(a) Uporaba tujih jezikov v kazenskem postopku

49. Ustrezne določbe Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 63/94, z ustreznimi spremembami), ki urejajo uporabo jezikov v kazenskem postopku, se glasijo:

4. člen

"(1) Oseba, ki ji je vzeta prostost, mora biti v materinem jeziku ali jeziku, ki ga razume, takoj obveščena o razlogih za odvzem prostosti. Takoj mora biti poučena, da ni dolžna ničesar izjaviti, da ima pravico do takojšnje pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere, in o tem, da je pristojni organ na njeno zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti njene najbližje.

...

7. člen

(1) Tožbe, pritožbe in druge vloge se podajajo sodišču v slovenskem jeziku.

...

(3) Tujec, ki mu je vzeta prostost, ima pravico podajati sodišču vloge v svojem jeziku, v drugih primerih pa tuji državljani lahko podajajo vloge v svojem jeziku samo ob pogoju vzajemnosti."

8. člen

"(1) Stranke, priče in drugi udeleženci v postopku imajo pravico uporabljati pri preiskovalnih in drugih sodnih dejanjih ali na glavni obravnavi svoj jezik. Če sodno dejanje oziroma glavna obravnavna ne teče v jeziku teh oseb, je treba zagotoviti ustno prevajanje tistega, kar oni oziroma drugi govorijo, ter listin in drugega pisnega dokaznega gradiva.

(2) O pravici do prevajanja ustnih izjav, listin in dokazov je treba osebe iz prejšnjega odstavka poučiti; te se lahko odpovedo prevajanju, če znajo jezik, v katerem teče postopek. V zapisnik je treba zapisati, da so bile poučene in kaj so izjavile.

(3) Prevaja sodni tolmač."

(b) Razlogi za pritožbo

50. Ustrezna določba Zakona o kazenskem postopku v zvezi z razlogi za pritožbo se glasi:

371. člen

"(1) Bistvena kršitev določb kazenskega postopka je podana:

...

(3) ... če je bil obdolženec, zagovornik, oškodovanec kot tožilec ali zasebni tožilec kljub svoji zahtevi prikrajšan za pravico uporabljati na glavni obravnavi svoj jezik in v svojem jeziku spremljati njen potek (8. člen) ...;

...

(2) Bistvena kršitev določb kazenskega postopka je podana tudi, če sodišče med pripravo glavne obravnave ali med glavno obravnavo ali pri izdaji sodbe ni uporabilo kakšne določbe tega zakona ali jo je uporabilo nepravilno ali če je na glavni obravnavi prekršilo pravice obrambe, pa je to vplivalo ali moglo vplivati na zakonitost in pravilnost sodbe."

B. Instrumenti Evropske unije

51. Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: listina) določa pravico do nepristranskega sodišča (člen 47) in spoštovanje pravice do obrambe (člen 48(2)).

52. Svet Evropske unije je 30. novembra 2009 sprejel Načrt za krepitev procesnih pravic osumljenih ali obtoženih oseb v kazenskih postopkih (v nadaljnjem besedilu: načrt). Načrtu je sledila Direktiva 2010/64/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih (v nadaljnjem besedilu: direktiva o tolmačenju). Direktiva o tolmačenju določa skupna minimalna pravila, ki se uporabljajo v Evropski uniji pri tolmačenju in prevajanju v

kazenskih postopkih ter v postopkih za izvrševanje evropskega naloga za prijetje. Veljati je začela 15. novembra 2010.

53. Pomembne so te uvodne izjave direktive o tolmačenju:

"...

(7) Za okrepitev vzajemnega zaupanja je treba bolj dosledno izvajati pravice in jamstva iz člena 6 EKČP. Prav tako je treba s to direktivo in drugimi ukrepi v Uniji nadalje razvijati minimalne standarde iz EKČP in Listine.

...

(9) Skupna minimalna pravila bi morala pomeniti, da se bo povečalo zaupanje v kazenskopravne sisteme vseh držav članic, kar bi moralo v zameno pripeljati do bolj učinkovitega pravosodnega sodelovanja v duhu vzajemnega zaupanja. Takšna skupna minimalna pravila bi bilo treba določiti na področju tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih.

...

(14) Pravica do tolmačenja in prevajanja za osebe, ki ne govorijo ali razumejo jezika postopka, je določena v členu 6 EKČP, kakor ga razlaga sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice. Ta direktiva omogoča lažje uveljavljanje te pravice v praksi. V zvezi s tem je cilj te direktive osumljencem ali obdolžencem zagotoviti pravico do tolmačenja in prevajanja v kazenskem postopku z namenom zagotovitve njihove pravice do poštenega sojenja.

...

(17) Ta direktiva bi morala zagotavljati brezplačno in ustrezno jezikovno pomoč ter osumljencem ali obdolžencem, ki ne govorijo ali razumejo jezika, v katerem poteka kazenski postopek, omogočiti, da v polni meri uveljavljajo pravico do obrambe, in jim zagotoviti pravičen postopek.

...

(19) Komuniciranje med osumljenci ali obdolženci in njihovimi pravnimi svetovalci bi bilo treba tolmačiti v skladu s to direktivo. Osumljenci ali obdolženci bi med drugim morali imeti možnost svojim pravnim svetovalcem pojasniti svojo različico dogodkov, opozoriti na izjave, s katerimi se ne strinjajo, in ga sezniniti z dejstvi, ki bi se morala predložiti pri njihovi obrambi.

...

(21) Države članice bi morale zagotoviti, da je vzpostavljen postopek ali mehanizem za ugotavljanje, ali osumljenci ali obdolženci govorijo in razumejo jezik kazenskega postopka ter ali potrebujejo pomoč tolmača. Takšen postopek ali mehanizem predvideva, da pristojni organi na kakršen koli ustrezen način preverijo, ali osumljenci ali obdolženci govorijo in razumejo jezik kazenskega postopka ter ali potrebujejo pomoč tolmača, in sicer tudi tako, da se z njimi pogovorijo.

(22) Tolmačenje in prevajanje v skladu s to direktivo bi moralo biti zagotovljeno v maternem jeziku osumljencev ali obdolžencev ali v katerem koli drugem jeziku, ki ga govorijo ali razumejo, da se jim omogoči, da v polni meri uveljavljajo svojo pravico do obrambe in da se zagotovi pravičnost postopka.

...

(24) Države članice bi morale zagotoviti izvajanje nadzora nad ustreznostjo zagotovljenega tolmačenja in prevajanja, kadar so bili pristojni organi za določen primer opozorjeni.

...

(30) Za zagotovitev pravičnosti postopka bi bilo treba v skladu s to direktivo za osumljence ali obdolžence prevesti bistvene dokumente ali vsaj bistvene dele takšnih dokumentov. Določeni dokumenti bi v ta namen vedno morali veljati za bistvene, zato bi jih bilo treba prevesti, denimo, vsako odločbo o odvzemu prostosti zadevni osebi, vsako obtožnico in vsako sodbo. Pristojni organi držav članic bi morali odločiti na lastno pobudo ali na zahtevo osumljencev ali obdolžencev ali njihovega pravnega svetovalca, kateri drugi dokumenti so prav tako bistveni za zagotovitev pravičnega postopka in bi jih zato bilo treba prevesti.

...

(32) Ta direktiva bi morala predpisovati minimalna pravila. Države članice bi morale imeti možnost razširitve pravic iz te direktive, da bi zagotovile višjo raven zaščite tudi v primerih, ki v direktivi niso izrecno obravnavani. Raven varstva ne sme biti nikoli nižja od standardov, ki jih zagotavljata EKČP ali Listina, kakor ju razlaga sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice ali Sodišča Evropske unije.

(33) Določbe te direktive, ki ustrezajo pravicam, zagotovljenim z EKČP ali Listino, bi se morale razlagati in izvajati skladno s pravicami, kakor se razlagajo v sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice in Sodišča Evropske unije."

54. Člen 2 direktive o tolmačenju se v ustreznem delu glasi:

Pravica do tolmačenja

"1. Države članice zagotovijo, da se osumljencem ali obdolžencem, ki ne govorijo ali ne razumejo jezika zadevnega kazenskega postopka, nemudoma zagotovi tolmačenje med kazenskim postopkom pred preiskovalnimi in sodnimi organi, vključno med policijskim zaslišanjem, med zaslišanji pred sodiščem in na katerem koli potrebnem vmesnem zaslišanju.

2. Države članice zagotovijo, da je, kadar je to potrebno za zagotovitev pravičnega postopka, na voljo tolmačenje za komuniciranje med osumljenci ali obdolženci ter njihovim pravnim svetovalcem glede zaslišanj v postopku ali vložitve pritožbe ali drugih prošenj v postopku.

...

4. Države članice zagotovijo, da je vzpostavljen postopek ali mehanizem za ugotavljanje, ali osumljenci ali obdolženci govorijo in razumejo jezik kazenskega postopka ter ali potrebujejo pomoč tolmača.

5. Države članice zagotovijo, da imajo v skladu s postopki iz nacionalnega prava osumljenci ali obdolženci pravico do ugovora odločitvi o nepotrebnosti tolmačenja, in kadar je tolmačenje zagotovljeno, možnost pritožbe, da to tolmačenje ni dovolj kakovostno za zagotovitev pravičnega postopka.

...

8. Tolmačenje, ki se ga zagotovi po tem členu, je dovolj kakovostno, da se zagotovi pravičen postopek, zlasti z zagotovitvijo, da so osumljenci ali obdolženci seznanjeni z njihovim primerom in sposobni uveljavljati svojo pravico do obrambe."

55. Člen 3 direktive o tolmačenju se v ustreznem delu glasi:

Pravica do prevajanja bistvenih dokumentov

"1. Države članice zagotovijo, da se osumljencem ali obdolžencem, ki ne razumejo jezika zadevnega kazenskega postopka, v razumnem roku zagotovi pisni prevod vseh dokumentov, ki so bistveni za omogočanje uveljavljanja njihove pravice do obrambe in za zagotovitev pravičnega postopka.

2. Bistveni dokumenti vključujejo vsako odločbo o odvzemu prostosti, vsako obtožnico in vsako sodbo.

...

5. Države članice zagotovijo, da imajo v skladu s postopki iz nacionalnega prava osumljenci ali obdolženci pravico do ugovora odločitvi, da prevod dokumentov ali njihovih delov ni potreben, in kadar je prevod zagotovljen, možnost pritožbe, da ni dovolj kakovosten za zagotovitev pravičnega postopka.

...

7. Kot izjema k splošnim pravilom iz odstavkov 1, 2, 3 in 6 se lahko namesto pisnega prevoda zagotovi ustni prevod ali ustni povzetek bistvenih dokumentov, pod pogojem, da to ne ogroža pravičnosti postopka.

9. Prevod, zagotovljen na podlagi tega člena, je dovolj kakovosten, da se zagotovi pravičen postopek, zlasti z zagotovitvijo, da so osumljenci ali obdolženci seznanjeni z njihovim primerom in sposobni uveljavljati svojo pravico do obrambe."

56. Člen 5(1) direktive o tolmačenju se nanaša na kakovost tolmačenja in prevajanje in določa:

"1. Države članice sprejmejo konkretne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da zagotovljeno tolmačenje in prevajanje ustrežata kakovosti, zahtevani v členu 2(8) in členu 3(9)."

57. Člen 7 direktive o tolmačenju se glasi:

Vodenje evidence

"Države članice zagotovijo, da so primeri, kadar preiskovalni ali sodni organ opravi zaslišanje z osumljencem ali obdolžencem s pomočjo tolmača v skladu s členom 2, kadar je zagotovljen ustni prevod ali ustni povzetek bistvenih dokumentov v navzočnosti tega organa v skladu s členom 3(7) ali kadar se je oseba odpovedala pravici do prevajanja v skladu s členom 3(8), zabeleženi v evidenci v skladu s pravom zadevne države članice."

58. Evropski parlament in Svet Evropske unije sta 22. maja 2012 sprejela še eno direktivo, ki se nanaša na ukrepe, določene v navedenem načrtu, in sicer Direktivo 2012/13/EU o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku (v nadaljnjem besedilu: direktiva o pravici do obveščenosti). Začela je veljati 21. junija 2012.

59. Pomembne so te uvodne izjave direktive o pravici do obveščenosti:

"(25) Države članice bi morale zagotoviti, da se osumljenim ali obdolženim osebam, če je to potrebno, pri obveščanju v skladu s to direktivo nudi prevajanje in tolmačenje v jezik, ki ga razumejo, v skladu s standardi iz Direktive 2010/64/EU.

...

(35) V primeru obveščanja v skladu s to direktivo bi morali pristojni organi to evidentirati v skladu z obstoječimi postopki evidentiranja v nacionalnem pravu in zaradi tega ne bi smeli imeti dodatnih upravnih bremen.

(36) V skladu z nacionalnim pravom bi morale imeti osumljene ali obdolžene osebe oziroma njihov odvetnik pravico izpodbijati odločitev pristojnih organov zaradi opustitve ali zavrnitve pravice dostopa do informacij ali razkritja določenega gradiva zadeve v skladu s to direktivo. Ta pravica za države članice ne pomeni obveznosti uvajanja posebnega pritožbenega postopka, ločenega mehanizma ali pritožbenega postopka za izpodbijanje takšnih opustitev ali zavrnitev dostopa.

...

(38) Države članice bi morale sprejeti vse potrebne ukrepe za upoštevanje te direktive. Praktično in učinkovito izvajanje nekaterih določb, na primer obveznosti obveščanja osumljenih ali obdolženih oseb o njihovih pravicah v preprostem in razumljivem jeziku, bi bilo mogoče zagotoviti na drugačen način, vključno z ukrepi, ki niso zakonodajni, kot je ustrezno usposabljanje pristojnih organov ali priprava obvestila o pravicah v preprostem in nestrokovnem jeziku, ki ga laična oseba lahko razume brez poznavanja kazenskega procesnega prava."

60. Členi 3, 4 in 8 direktive o pravici do obveščenosti določajo:

Člen 3

Pravica do obveščenosti o pravicah

"1. Države članice zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe zaradi učinkovitega uveljavljanja procesnih pravic v skladu z nacionalnim pravom nemudoma obveščene vsaj o naslednjem:

- (a) pravici dostopa do odvetnika;
- (b) upravičenju do brezplačnega pravnega nasveta in pogojev za njegovo pridobitev;
- (c) pravici do obveščenosti o obdolžitvah v skladu s členom 6;
- (d) pravici do tolmačenja in prevajanja;
- (e) pravici do molka.

2. Države članice zagotovijo, da so navedene osebe o pravicah iz odstavka 1 obveščene ustno ali pisno, v preprostem in razumljivem jeziku, ob upoštevanju posebnih potreb ranljivih osumljenih ali ranljivih obdolženih oseb."

Člen 4

Obvestilo o pravicah ob prijemu ali pridržanju

"1. Države članice zagotovijo, da prijete ali pridržane osumljene ali obdolžene osebe nemudoma prejmejo pisno obvestilo o pravicah. Prav tako se jim omogoči, da obvestilo o pravicah preberejo in ga med odvzemom prostosti obdržijo.

...

5. Države članice zagotovijo, da osumljene ali obdolžene osebe prejmejo pisno obvestilo o pravicah v jeziku, ki ga razumejo. Kadar obvestila o pravicah ni možno sestaviti v ustreznem jeziku, se osumljene ali obdolžene osebe o pravicah obvesti ustno, v jeziku, ki ga razumejo. Nato se navedenim osebam brez nepotrebnega odlašanja izroči obvestilo o pravicah v jeziku, ki ga razumejo."

Člen 8

Vodenje evidence in pravica do pritožbe

"1. Države članice zagotovijo, da se o vseh informacijah, danih osumljenim ali obdolženim osebam v skladu s členi 3 do 6, vodi evidenca po postopku evidentiranja, določenem v predpisih zadevne države članice.

2. Države članice zagotovijo, da imajo osumljene ali obdolžene osebe ali njihov odvetnik v skladu s postopki nacionalnega prava pravico do izpodbijanja odločitev pristojnih organov zaradi opustitve ali zavrnitve pravice dostopa do informacij v skladu s to direktivo."

61. Obe navedeni direktivi sta bili preneseni v slovenski pravni sistem s spremembo Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 87/2014), ki je bila sprejeta 21. novembra 2014 in se je začela uporabljati 20. marca 2015.

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA IN TRETJEGA ODSTAVKA 6. ČLENA KONVENCIJE GLEDE DOMNEVNEGA ODREKANJA PRITOŽNIKOVE PRAVICE DO UPORABE JEZIKA, KI GA DOVOLJ DOBRO ZNA

62. Pritožnik se je pritožil, da je bila kršena njegova pravica do poštenega sojenja, saj ni razumel jezika postopka niti tolmačenja, ki mu je bilo zagotovljeno. Skliceval se je na prvi in tretji odstavek 6. člena konvencije, ki se glede tega glasita:

6. člen

"1. Vsakdo ima pravico, da ... o kakršnihkoli kazenskih obtožbah zoper njega pravično ... odloča ... sodišče.

...

3. Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, ima naslednje minimalne pravice:

a) da ga takoj in natančno seznanijo v jeziku, ki ga razume, z bistvom in vzroki obtožbe, ki ga bremenijo;

...

e) da ima brezplačno pomoč tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem."

A. Sprejemljivost

63. Vlada je trdila, da notranjepravna sredstva niso bila izčrpana. Navedli so, da pritožnik predmeta pritožbe ni uveljavljal pred ustreznimi domačimi organi. Pritožnik in njegov zagovornik, glede kakovosti dela katerega se

pritožnik na domači ravni ni nikoli pritožil, bi predvsem lahko kadar koli med sojenjem ali v svojih pisnih vlogah opozorila na neustreznost ruskega tolmačenja ali zahtevala, da se tolmačenje med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom zagotovi v drugem jeziku. Toda tega nista storila. Pritožnik se tudi ni pravočasno pritožil, da ne razume pisave, v kateri so mu bili zagotovljeni prevodi pisnih dokumentov.

64. Pritožnik je oporekal trditvam vlade. Dejal je, da ne bi smel biti obtožen, da se ni ustrezno pritožil pred organi, in da se je dejansko pritožil v maternem jeziku, vendar ga niso razumeli.

65. Po mnenju Sodišča je predhodni ugovor vlade, da pritožnik ni izčrpal notranjepравnih sredstev, tako tesno povezan z vsebino pritožnikove pritožbe, da bi ga bilo treba vključiti v obravnavo utemeljenosti zadeve.

66. Sodišče ugotavlja tudi, da pritožba ni očitno neutemeljena v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije. Ker ni nobenega drugega razloga, da bi jo razglasili na nesprejemljivo, jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

B. Utemeljenost

1. Navedbe strank

(a) Pritožnik

67. Pritožnik je trdil, da bi moral uporabljati svoj materni jezik, litvanski jezik, saj bi se le tako lahko uspešno branil v kazenskem postopku. Trdil je, da je njegovo znanje ruskega jezika šibko in da ni razumel prevoda dokumentov, saj ni bil zmožen brati v ruskem jeziku. Med postopkom zoper njega se njegovo znanje ruskega jezika ni preverjalo, kar je bila kršitev pozitivne obveznosti države po konvenciji. Trdil je tudi, da je breme zagotovitve pojasnila glede pomanjkanja prevoda in tolmačenja v njegov materni jezik na strani vlade. Vlada mora zlasti upravičiti svojo domnevo, da je pritožnik znal rusko, jezik, ki se v govorjeni obliki precej, v pisni obliki pa popolnoma razlikuje od litvanskega jezika. Izjavil je tudi, da se ruskega jezika nikoli ni učil.

68. V odgovor na trditev vlade glede njegovega sodelovanja pri sojenju je pritožnik trdil, da je bilo tako morda le videti. Pritožnik se je v zvezi s tem skliceval na zadevo *Şaman proti Turčiji* (št. 35292/05, 5. april 2011) in zadevo *Baytar proti Turčiji* (št. 45440/04, 14. oktober 2014). Glede dejstva, da je podpisal zapisnik obravnav, je trdil, da ni vedel, kaj podpisuje.

69. Pritožnik je v svoji pritožbi na Sodišče navedel, da se je med sojenjem večkrat pritožil, da ne razume dobro jezika, v katerem sojenje poteka, ker pa se je pritožil v litvanskem jeziku, ga ni nihče razumel. V odgovoru na trditve vlade je pritožnik ugovarjal temu, da bi morale biti oblasti na njegove težave opozorjene. V zvezi s tem je dejal, da je bil pridržan v tuji državi, kazenski postopek zoper njega pa se je hitro zaključil, in sicer na prvi stopnji v petih

mesecih, zato se ni mogel pritožiti na nacionalni ravni. Pritožnik je trdil, da je treba dejstvo, da ni vložil pritožbe, kot sta ugotovila ustavno sodišče in vrhovno sodišče, šteti za posledico kršitev drugega odstavka 5. člena ter prvega odstavka in točk a in e tretjega odstavka 6. člena konvencije. Poudaril je, da bi moralo biti domače sodišče zadnji varuh pravičnosti postopka, zlasti ker je njegovega zagovornika imenovalo sodišče.

(b) Vlada

70. Vlada je trdila, da ne pritožnik ne njegov zagovornik nista podala nobenih pripomb glede imenovanja tolmača za ruski jezik med preiskavo, na obravnavah ali v postopku s pritožbo. Pritožnik je prvič opozoril na težavo z jezikom v svoji zahtevi za varstvo zakonitosti potem, ko je njegova obsodba postala pravnomočna. V svoji ustavni pritožbi je prvič trdil, da prvostopenjsko sodišče v zapisniku ni zabeležilo njegove domnevne pritožbe glede jezika. V zvezi z njegovim razumevanjem dokumentov je vlada poudarila, da so pritožnik in drugi soobdolženci zaprosili za pisni prevod v ruski jezik (glej 21 odstavek). Pritožnik je pritožbo glede tega vložil šele v postopku pred ustavnim sodiščem.

71. V zvezi s pritožnikovim znanjem ruskega jezika je vlada navedla, da je ustrezno in da njegove pravice do obrambe niso bile kršene. Vlada je zlasti navedla, da je bil ruski jezik v Litvi uradni jezik do leta 1990, ko je država razglasila neodvisnost, in da se je pritožnik, ki je bil rojen leta 1980, tega jezika gotovo učil v šoli. Trdila je tudi, je bil ruski jezik vsekakor v Litvi zelo razširjen; da je soobdolženi A. V. med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom dejal, da sta on in pritožnik znala govoriti rusko (glej 14 odstavek); da je pritožnik v kazenskem postopku dokazal, da je lahko spremljal postopek v ruskem jeziku. Pritožnik je sodeloval v postopku, zaslišal priče, odgovarjal na vprašanja in se ni pritožil, da ruskega jezika, v katerem se je sporazumeval v postopku, ne razume. Enkrat samkrat je zaprosil za pojasnilo prevoda, in sicer na obravnavi, ki je bila 11. julija 2002 (glej 27 odstavek). Če povzamemo, je vlada trdila, da je pritožnik sodeloval v postopku s pomočjo zagovornika in tolmača za ruski jezik, in da če bi dejansko imel težave pri ustnem in pisnem sporazumevanju, bi našel način, da bi na to opozoril svojega zagovornika ali prvostopenjsko sodišče.

(c) Tretja stranka

72. Fair Trials International, ki je delovala kot tretja stranka, je trdila, da bi moralo Sodišče sprejeti zahteven pristop pri presojanju, ali so nacionalna sodišča ravnala v skladu s svojo dolžnostjo in preverila ustreznost tolmačenja, ko so bila opozorjena na težavo v zvezi s tem. Sklicevala se je na Resolucijo Sveta z dne 30. novembra 2009 o načrtu za krepitev procesnih pravic osumljenih ali obtoženih oseb v kazenskih postopkih in Direktivo 2010/64/EU (glej 52 do 57 odstavek). Tretja stranka je zlasti trdila, da se nikakor ne bi smelo šteti za odločilno, da na nacionalni ravni ni bila vložena

pritožba. Sodišče bi moralo pri ugotavljanju, ali so bili domači organi "opozorjeni" in tako odgovorni za morebiten spregled, upoštevati vsako dejansko stanje, ki nastane med nacionalnim postopkom, ki bi moral biti tak, da bi bila v njem sodišča opozorjena na morebitno težavo glede ustreznosti tolmačenja. Poudarila je, da kadar se tolmačenje zagotovi v jeziku, ki ni jezik obdolženca, bi organi morali biti na to samodejno pozorni in preveriti ustreznost tolmačenja. Organi morajo ugotoviti, ali obdolženec jezik tolmačenja dovolj dobro pozna. Glede tretjih jezikov je treba upoštevati elemente, ki jih Sodišče upošteva pri presoji vpliva odsotnosti tolmačenja za tiste, ki nimajo popolnega znanja jezika, v katerem poteka postopek, kot so njihovo jezikovno znanje, pismenost in osebne razmere ter zapletenost zadeve. Domači organi bi morali s podobnim preverjanjem ugotoviti, ali ima obdolženec dovolj dobro znanje tretjega jezika.

73. V domačih postopkih bi morali biti vzpostavljeni mehanizmi za prepoznavanje potreb po tolmačenju, in kadar organi ne zavrnejo pritožnikove pritožbe s pozitivnimi dokazi, bi to moral biti veljaven način ugotovitve kršitve konvencije. Sodišče bi moralo biti zlasti previdno pri sprejemanju domnev na podlagi narodnosti kot zadovoljivega načina presoje, ali je bilo zagotovljeno tolmačenje ustrezno. Namesto tega bi se moralo osredotočiti na dejanske ukrepe, ki so bili izvedeni zaradi preverjanja ustreznosti tolmačenja.

74. Na koncu je Fair Trials International dejala, da bi bilo treba pri presoji pravičnosti postopka kot celote upoštevati vprašanja, kot so uporaba dokazov, pridobljenih s pomočjo neustreznega tolmačenja, in učinek, ki ga je tolmačenje imelo na uresničevanje drugih pravic do obrambe. Če domači organi niso ustrezno preverili ustreznosti tolmačenja, Sodišče ne bi smelo ugibati o učinku, ki ga je neustrezno tolmačenje imelo na strategije obrambe. Namesto tega bi moralo biti pripravljeno skleniti, da bi obramba lahko potekala drugače, če bi bilo zagotovljeno primerno tolmačenje, in tako ugotoviti kršitev 6. člena.

2. Presoja Sodišča

(a) Splošna načela

(i) Splošna načela v zvezi s točkama a in e tretjega odstavka 6. člena konvencije

75. Na podlagi točke a tretjega odstavka 6. člena konvencije ima vsakdo, ki je obdolžen kaznivega dejanja, pravico, "da ga takoj in podrobno seznani v jeziku, ki ga razume, z bistvom in vzroki obtožbe, ki ga bremeni". Čeprav ta določba ne določa, da je treba tujemu obdolžencu ustrezne informacije zagotoviti pisno ali mu zagotoviti njihov pisni prevod, poudarja potrebo po posebni pozornosti, ki jo je treba nameniti seznanitvi obtoženca z "obtožbo". Obtožnica ima v kazenskem postopku ključno vlogo, saj se obdolženec ob njeni vročitvi formalno seznani z dejansko in pravno podlago obtožb proti

njemu. Obdolženec, ki ne pozna jezika, ki ga uporablja sodišče, je lahko dejansko v slabšem položaju, če obtožnica ni prevedena v jezik, ki ga razume (glej *Hermi proti Italiji* [VS], št. 18114/02, 68. odstavek, ESČP 2006-XII).

76. Poleg tega točka e tretjega odstavka 6. člena določa, da ima vsak obdolženec pravico do brezplačne pomoči tolmača. Ta pravica velja za ustne izjave, podane na sodni obravnavi, in tudi za dokumentarno gradivo in predkazenski postopek (glej *Hermi*, 69. odstavek). V zvezi s slednjim Sodišče ugotavlja, da je treba pomoč tolmača, kot tudi pomoč zagovornika, zagotoviti že v fazi preiskave, razen če se izkaže, da je treba zaradi nujnih razlogov to pravico omejiti (glej *Baytar*, 50. odstavek, in *Diallo proti Švedski* (sklep), št. 13205/07, 25. odstavek, 5. januar 2010).

77. Obdolženec, ki ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem, ima pravico do brezplačne pomoči tolmača pri prevajanju ali tolmačenju vseh dokumentov ali izjav v postopku zoper njega, za katere je nujno, da jih razume ali da se prevedejo v jezik sodišča, zaradi zagotovitve pravičnega sojenja (glej *Hermi*, 69. odstavek).

78. Kljub temu točka e tretjega odstavka ne gre tako daleč, da bi zahtevala pisni prevod vseh pisnih dokazov ali uradnih dokumentov v postopku. V tej zvezi je treba opozoriti, da se besedilo ustreznih določb nanaša na "tolmača" in ne na "prevajalca". To kaže, da ustna jezikovna pomoč lahko izpolni zahteve konvencije (glej *Husain proti Italiji* (sklep), št. 18913/03, 24. februar 2005).

79. Dejstvo je, da bi zagotovljeno tolmačenje moralo obdolžencu omogočiti, da se seznani s svojim primerom in da se brani, in sicer da lahko pred sodiščem poda svojo različico dogodkov (glej *ibid.*; *Hermi*, 70. odstavek; in *Güngör proti Nemčiji* (sklep), št. 31540/96, 17. maj 2001). Sodišče v zvezi s tem navaja, da obveznost pristojnih organov ni omejena le na imenovanje tolmača, ampak se, če so v posebnih okoliščinah opozorjeni, lahko razširi tudi na poznejši nadzor nad ustreznostjo tolmačenja (glej *Kamasinski proti Avstriji*, št. 9783/82, 74. odstavek, 19. december 1989, in *Diallo*, 23. odstavek).

(ii) *Presoja potreb po tolmačenju*

80. Sodišče glede dosedanje sodne prakse izjavlja, da je že v zadevi *Brozicek proti Italiji* (19. december 1989, 41. odstavek, serija A št. 167) pokazalo na potrebo po preverjanju obdolženčevih potreb po tolmačenju. Zlasti je menilo, da bi italijanski organi, ki so bili nedvoumno obveščeni o pritožnikovem pomanjkanju znanja italijanskega jezika, "morali sprejeti ukrepe za upoštevanje [njegove zahteve za prevod] ... razen če so lahko ugotovili, da je pritožnik dejansko imel dovolj dobro znanje italijanskega jezika, da je razumel sporočeno vsebino pisma, s katerim je bil obveščen o obtožbah zoper njega". Sodišče je ob ugotovitvi, da v spisu ni bilo dokazov, da je pritožnik dovolj dobro poznal italijanski jezik, ugotovilo kršitev 6. člena. Podobno je Sodišče v zadevi *Cuscani proti Združenemu kraljestvu* (št.

32771/96, 38. odstavek, 24. september 2002) menilo, da bi moral potem, ko so bili organi obveščeni, da pritožnik ni sposoben razumeti postopka, o njegovi potrebi po tolmačenju presoditi sodnik. Sodišče je menilo, da bi moral sodnik ugotoviti, ali bi odsotnost tolmača na obravnavi vplivala na pritožnikovo polno vključenost v sojenje, v katerem je priznal krivdo. Poleg tega je Sodišče v zadevi *Amer proti Turčiji* (št. 25720/02, 83. odstavek, 13. januar 2009) ugotovilo, da v spisu ni nobenih znakov, da je bil tolmač prisoten med policijskim zaslišanjem pritožnika, ki je trdil, da ima le omejeno znanje turškega jezika, torej jezika, v katerem je potekal postopek. Sodišče, ki je navedlo, da so bili med tem zaslišanjem pridobljeni zelo pomembni dokazi, in se sklicevalo na nadaljnje postopke pred domačimi sodišči, je ugotovilo, da "bi morala domača sodišča ustrezno preveriti pritožnikovo potrebo po tolmačenju med policijskim zaslišanjem zaradi zagotavljanja, da odsotnost tolmača med policijskim pridržanjem [pritožnika] ne bi posegla v pritožnikovo pravico do poštenega sojenja".

81. Vsi navedeni primeri iz sodne prakse Sodišča kažejo, da morajo organi, ki so vpleteni v postopek, zlasti domača sodišča, ugotoviti, ali pravičnost sojenja zahteva ali je zahtevala imenovanje tolmača za pomoč obdolžencu. Po mnenju Sodišča ta dolžnost ni omejena le na primere, ko tuji obdolženec tolmačenje izrecno zahteva. Glede na pomembno mesto, ki ga v demokratični družbi zavzema pravica do poštenega sojenja (glej *Hermi*, 76. odstavek, in *Artico proti Italiji*, 13. maj 1980, 33. odstavek, serija A št. 37), ta dolžnost nastane, kadar so podani razlogi za sum, da obdolženec ne zna dovolj dobro jezika postopka, na primer, če ni državljan ali rezident države, v kateri se vodi postopek. Nastane tudi takrat, ko je za tolmačenje predviden tretji jezik. V takih okoliščinah je treba ugotoviti, kako dobro obdolženec pozna tretji jezik, preden se sprejme odločitev, da se ta jezik uporablja za tolmačenje.

82. Sodišče ugotavlja tudi, da se je pomen preverjanja obdolženčevih potreb po tolmačenju zaradi zagotavljanja pravice do poštenega sojenja priznal tudi s sprejetjem Direktive 2010/64/EU. V skladu z direktivo države članice zagotovijo, da je vzpostavljen postopek ali mehanizem za ugotavljanje, ali osumljenci ali obdolženci govorijo in razumejo jezik kazenskega postopka ter ali potrebujejo pomoč tolmača (glej 52 do 54 odstavek).

83. Sodišče je večkrat menilo, da je pri ugotavljanju obdolženčevih potreb po tolmačenju bistveno njegovo jezikovno znanje (glej med drugim *Hermi*, 71. odstavek). Pri tem dodaja, da dejstvo, da ima obdolženec osnovno znanje jezika, v katerem poteka postopek, ali, glede na posamezen primer, tretjega jezika, v katerega je tolmačenje zlahka na voljo, samo bo sebi ne bi smelo onemogočiti, da se obdolžencu zagotovi tolmačenje v jezik, ki ga razume dovolj dobro, da lahko v polni meri uresničuje svojo pravico do obrambe. To izhaja iz zahteve, da je obdolženec obveščen o obtožbah v jeziku, "ki ga razume", in iz zahteve, da mora zagotovljeno tolmačenje obdolžencu

omogočiti, da se seznani s svojim primerom in da se brani (glej 79 odstavek). Uvodna izjava 22 Direktive 2010/64/EU podrobneje določa, da bi morala biti tolmačenje in prevajanje zagotovljena v maternem jeziku obdolžencev ali v katerem koli drugem jeziku, ki ga govorijo ali razumejo, da se jim omogoči, da v polni meri uveljavljajo svojo pravico do obrambe, in da se zagotovi pravičnost postopka (glej 53 odstavek).

84. Konvencija državam pogodbenicam daje široko polje presoje glede izbire sredstev, ki so namenjena zagotavljanju skladnosti njihovih pravnih sistemov z zahtevami 6. člena konvencije (glej *Sejdovic proti Italiji* [VS], št. 56581/00, 83. odstavek, ESČP 2006-II). Zato Sodišče podrobno ne določa ukrepov, ki jih morajo sprejeti domači organi, da preverijo jezikovno znanje obdolženca, ki ne zna dovolj dobro jezika postopka. Glede na različne dejavnike, kot so narava kršitve in sporočila, ki jih na obdolženca naslovijo domači organi (*Hermi*, 71. odstavek), za ugotovitev obdolženčevih jezikovnih potreb lahko zadostuje več vprašanj odprtega tipa. Sodišče v zvezi s tem izjavlja, da uvodna izjava 21 Direktive 2010/64/EU tudi prepušča organom, da izberejo najustreznejši način preverjanja, ki lahko vključuje posvetovanje z osumljenimi ali obdolženimi osebami (glej 53 odstavek).

85. Na koncu Sodišče opozarja na pomen tega, da se vsak uporabljen postopek in sprejeta odločitev v zvezi s preverjanjem potreb po tolmačenju, obveščanjem o pravici do tolmača (glej 86 in 87 odstavek) in pomočjo tolmača, kot je ustni prevod ali ustni povzetek dokumentov, zabeležita v zapisniku, da bi se tako izognili kakšnemu koli dvomu glede tega pozneje v postopku (glej, *mutatis mutandis*, *Martin proti Estoniji*, št. 35985/09, 90. odstavek, 30. maj 2013, in 57 in 60 odstavek).

(iii) Obvestilo o pravici do tolmačenja

86. Sodišče je že imelo priložnosti poudariti, da je za praktičnost in učinkovitost pravice do zagovornika, pravice, da oseba ni dolžna ničesar izjaviti, in pravice do privilegija zoper samoobtožbo ključno, da so osumljenci seznanjeni s temi pravicami (glej *Ibrahim in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], št. 50541/08 in 3 druge, 272. odstavek, ESČP 2016). Sodišče ugotavlja, da je prav zato pomembno, da je osumljenec seznanjen s pravico do tolmačenja, kar pomeni, da ga je treba s to pravico seznaniti takrat, ko je "obdolžen kaznivega dejanja" (glej, *mutatis mutandis*, *ibid.*; glej tudi člen 3 Direktive 2012/13/EU, naveden v 60 odstavku).

87. Da je taka seznanitev smiselna, mora biti obvestilo o pravici do tolmačenja in tudi o drugih navedenih temeljnih pravicah do obrambe v jeziku, ki ga pritožnik razume (*ibid.*). To izhaja tudi iz standarda "zavestne in premišljene odpovedi", ki ga sodišče uporabi za vsako dozdevno odpoved navedenim pravicam (glej, *mutatis mutandis*, *Dvorski proti Hrvaški* [VS], št. 25703/11, 101. odstavek, ESČP 2015, in *Ibrahim in drugi*, 272. odstavek).

(b) Uporaba navedenih načel pri obravnavani zadevi*(i) Glede razlogov za imenovanje tolmača za ruski jezik*

88. Sodišče na začetku ugotavlja, da je videti, da je Okrožno sodišče v Kranju opravilo nekaj poizvedb glede razpoložljivosti tolmačev za pritožnikov materni jezik, torej litvanski jezik, pri čemer je ugotovilo, da takrat v Sloveniji ni bil registriran noben tak tolmač in da bi bila za prevajanje iz tega jezika in v ta jezik potrebna pomoč najbližjega litvanskega veleposlaništva (glej 38 odstavek). Toda te poizvedbe so bile opravljene šele v postopku po sodbi drugostopenjskega sodišča, nadaljnjega ukrepanja pa ni bilo. V spisu nič ne kaže na to, da so organi med sojenjem ali preiskavo razmišljali o možnosti zagotovitve litvanskega tolmačenja. In vendar se zdi, da je bil v poznejšem postopku, na primer pred vrhovnim sodiščem (glej 42 in 43 odstavek), pridobljen prevod iz litvanskega v slovenski jezik in obratno.

89. Vlada vsekakor ni trdila, da so nujni razlogi (glej 76 odstavek) organom preprečevali, da bi imenovali tolmača za litvanski jezik, ki bi bil v pomoč pritožniku. Trdili so, da je bil tolmač za ruski jezik imenovan, da bi bil v pomoč pritožniku, ker so menili, da pritožnik razume ruski jezik (glej 71 odstavek). Odločitve domačih sodišč v zvezi s to pritožbo (glej 41, 43 in 46 odstavek) so temeljile na domnevi, da pritožnik razume ruski jezik in da lahko spremlja postopek v tem jeziku.

90. Glede na navedeno Sodišče ne more ugibati, ali in kdaj bi bilo litvansko tolmačenje pritožniku na voljo, če bi si organi dejavno prizadevali, da ga zagotovijo. Sodišče bo upoštevanju, da 6. člen ne zahteva nujno, da obdolženec spremlja potek postopka v svojem maternem jeziku, preučilo glavno vprašanje, in sicer ali je bilo pritožniku zagotovljeno tolmačenje v jeziku, ki ga je dovolj dobro razumel, da se je lahko branil, in če tako tolmačenje ni bilo zagotovljeno, ali je to ogrozilo pravičnost postopka kot celote.

(ii) Glede presoje pritožnikovih potreb po tolmačenju

91. V obravnavani zadevi so se organi jasno zavedali, da pritožnik, ki je bil državlján Litve in je v Slovenijo prišel malo pred svojim prijetjem, ni razumel jezika kazenskega postopka proti njemu, torej slovenskega jezika. Policija je takoj po policijskem pridržanju pritožnika slednjega obvestila o razlogih za odvzem prostosti in pravici do zagovornika s pomočjo tolmača za ruski jezik. Med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom je bil pritožniku v pomoč tolmač za ruski jezik. Pritožniku je bil tolmač za ruski jezik v pomoč med postopkom in posvetovanji z zagovornikom, ki ga je imenovalo sodišče, vročen pa mu je bil tudi ruski prevod ustreznih sodnih pisanj. Čeprav sta zapisnika preiskave in obravnave dokaj podrobna, Sodišče ne najde nobenih znakov, da bi pritožnika kdaj povprašali, ali tolmačenje in pisni prevod v ruski jezik razume dovolj dobro, da se v tem jeziku lahko uspešno brani.

92. V zvezi s tem Sodišče ne more sprejeti navedbe vlade, da je bila vsaka splošna domneva o pritožnikovem znanju ruskega jezika mogoča na podlagi njegovega litvanskega državljanstva, in zavrača trditve vlade o uporabi ruskega jezika v Litvi (glej 71 odstavek), pri čemer ugotavlja, da točnost teh navedb nikakor ni bila dokazana. Poleg tega ugotavlja, da vlada ni predložila drugega pojasnila, zakaj so organi, ko so imenovali tolmača za ruski jezik, da bo v pomoč pritožniku, menili, da pritožnik ta jezik dovolj dobro zna (glej 71 odstavek; in primerjaj *Hermi*, 90. in 91. odstavek, in *Katritsch proti Franciji*, št. 22575/08, 45. odstavek, 4. november 2010).

93. Sodišče zato sklepa, da organi niso izrecno preverili (glej 81 odstavek) pritožnikovega znanja ruskega jezika. Pomanjkanje takega preverjanja je pomemben dejavnik pri obravnavi zadeve s strani Sodišča, saj učinkovita zaščita pravic iz točk a in e tretjega odstavka 6. člena zahteva, da se obdolžencu zagotovi tolmačenje v jeziku, ki ga dovolj dobro razume (glej 81 do 83 odstavek).

(iii) *Glede drugih znakov, ki kažejo na pritožnikovo znanje ruskega jezika*

94. Sodišče mora v nadaljevanju ugotoviti obstoj drugih jasnih znakov, ki kažejo na pritožnikovo znanje ruskega jezika. Sodišče v zvezi s tem ugotavlja, da ni zvočnih posnetkov zaslišanja pred preiskovalnim sodnikom ali obravnave in da vlada ni predložila nobenih drugih dokazov (glej, na primer, *Katritsch*, 45. odstavek, in *Hermi*, 90. odstavek), na podlagi katerih bi se ugotovila dejanska raven pritožnikovega znanja govorjenega ruskega jezika. Glede znakov v zapisniku sojenja ali drugje, ki kažejo na pritožnikovo razumevanje jezika tolmačenja (glej 71 odstavek), Sodišče najprej ugotavlja, da je ob odsotnosti kakršnega koli preverjanja pomanjkanje pritožnikovega sodelovanja med policijskim postopkom in med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom mogoče vsaj deloma pripisati tudi temu, da se je pritožnik s težavo izražal in spremljal potek postopka v ruskem jeziku (glej 11 in 13 odstavek).

95. Drugič, nekaj dokaj osnovnih izjav, ki jih je pritožnik podal med obravnavo domnevno v ruskem jeziku (glej 26, 27 in 29 odstavek), ne more dovolj pokazati, da se je pritožnik dejansko lahko uspešno branil v tem jeziku.

96. Tretjič, čeprav je ustavno sodišče ugotovilo, da se je pritožnik "uspešno sporazumeval" s svojim zagovornikom, te ugotovitve ni pojasnilo s sklicevanjem na dejstva. Žal se zdi, da sklep ustavnega sodišča temelji na domnevi in ne na dokazih o pritožnikovem jezikovnem znanju ali dejanskem sporazumevanju z njegovim zagovornikom (glej 46 odstavek).

97. Čeprav se zdi, da je bil pritožnik do neke mere sposoben govoriti in razumeti ruski jezik, kar je dejstvo, ki ga ni zanikal (glej 67 odstavek), Sodišče ugotavlja, da ni bilo ugotovljeno, da je bilo njegovo znanje tega jezika dovolj dobro za zagotovitev pravičnega postopka.

(iv) Glede pomanjkanja pritožbe ali zahteve za imenovanje drugega tolmača med sojenjem

98. Sodišče mora preučiti trditev vlade, da ne pritožnik ne njegov zagovornik nista podala nobenih pripomb glede imenovanja tolmača za ruski jezik med preiskavo, na obravnavah ali v postopku s pritožbo (glej 70 in 71 odstavek).

99. Sodišče meni, da je v zvezi s pritožnikom pomembno opozoriti, da v spisu ni nobenih znakov, da so ga organi obvestili o njegovi pravici do tolmačenja v njegov materni jezik ali o njegovi osnovni pravici do tolmačenja v jezik, ki ga razume (glej 43, 46, 48 in 49 odstavek). Vlada glede tega ni predložila nobene utemeljitve. Sodišče v zvezi s tem poudarja, da je obvestilo o pravici do tolmačenja sestavni del dolžnosti organov, da pritožniku zagotovijo ustrezno jezikovno pomoč in s tem pravico do poštenega sojenja – dolžnost, na katero se je pritožnik osredotočil v svojem predlogu za revizijo in ustavni pritožbi (glej 37, 44, 86 in 87 odstavek). Poleg tega je bil pritožnik v skladu z domačim pravom upravičen do tolmačenja v svoj materni jezik, organi pa so bili v skladu z domačim procesnim pravom dolžni, da ga o tej pravici obvestijo in da to obvestilo ter pritožnikov odgovor nanj evidentirajo (glej 46, 48 in 49 odstavek).

100. Sodišče meni, da to, da ni bilo navedenega obvestila o pravici do tolmačenja, poleg tega pa tudi ranljivost pritožnika kot tujca, ki je v Slovenijo prišel le malo pred svojim prijetjem in je bil med postopkom pridržan, ter njegovo omejeno znanje ruskega jezika dobro pojasnjujejo, zakaj ni bilo nobene zahteve za drugega tolmača ali pritožbe v zvezi s tem prej kot šele pozneje v postopku, ko je pritožnik lahko uporabljal svoj materni jezik (glej 37 do 46 odstavek). Sodišče ugotavlja tudi, da je ustavno sodišče menilo, da je pritožnikov primer izjemen, in tako se od njega tudi ni zahtevalo, da izčrpa redna pravna sredstva (glej 41 in 46 odstavek).

101. Glede tega, da se pritožnikov zagovornik ni pritožil, Sodišče ponovno poudarja, da čeprav je izvajanje obrambe predvsem stvar obdolžene osebe in njenega zagovornika, in sicer ne glede na to, ali je zagovornik imenovan na podlagi zagotavljanja pravne pomoči ali pa je zasebno financiran, so zadnji varuh pravičnosti postopka – ki med drugim vključuje tudi morebitno odsotnost prevajanja ali tolmačenja za tujega obdolženca, domača sodišča (glej *Hermi*, 72. odstavek, in *Cuscani*, 39. odstavek). Če pritožnikov zagovornik ni opozoril na težavo glede tolmačenja, to domačega sodišča ni razbremenilo odgovornosti po 6. členu konvencije.

(v) Sklep

102. Glede na navedeno Sodišče meni, da v obravnavani zadevi ni bilo ugotovljeno, da je pritožnik prejel jezikovno pomoč, ki bi mu omogočila, da dejavno sodeluje v sojenju proti njemu. Po mnenju Sodišča je to dovolj, da je bilo zaradi tega sojenje v celoti nepošteno.

103. Torej sta bila kršena prvi in tretji odstavek 6. člena konvencije. Glede na ta sklep je treba torej ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev zavrniti.

II. DRUGE ZATRJEVANE KRŠITVE KONVENCIJE

104. Pritožnik se je na podlagi drugega odstavka 5. člena konvencije pritožil, da ni bil takoj obveščen o razlogih za odvzem prostosti v jeziku, ki ga razume. Na podlagi prvega odstavka in točk a in e tretjega odstavka 6. člena konvencije se je tudi pritožil, da ni bilo dovolj tolmačev za ruski jezik. Zatrjeval je tudi kršitev 13. in 14. člena, ki ju je treba brati v povezavi s 6. členom.

105. Vlada je v zvezi s pritožbami glede drugega odstavka 5. člena in/ali prvega odstavka in točk a in e tretjega odstavka 6. člena konvencije, navedenimi v prejšnjem odstavku, vložila ugovor o neizčrpanju notranjepravnih sredstev. Navedli so, da pritožnik teh pritožb ni vložil v domačem postopku, zlasti pa se ni nanje skliceval v svoji ustavni pritožbi.

106. Pritožnik je navedbam vlade oporekal in v bistvu trdil, da bi organi morali ukrepati na lastno pobudo in da se kot tujec ni mogel pritožiti.

107. Sodišče ugotavlja, da se pritožnik v svoji ustavni pritožbi, ki jo je smel vložiti v svojem maternem jeziku, ni pritožil, da ni bil takoj obveščen o razlogih za odvzem prostosti v jeziku, ki ga razume (glej 44 odstavek). Pritožnik se na domači ravni tudi ni pritožil glede nezadostnega števila razpoložljivih tolmačev. V skladu s tem in ob upoštevanju, da se te pritožbe razlikujejo od prej obravnavanih pritožb in da bi se zato vsaj po vsebini morale vložiti pred domačimi sodišči, je treba ugovoru vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev ugoditi in ta del pritožbe zavreči kot nesprejemljiv v skladu s prvim in četrtem odstavkom 35. člena *in fine* konvencije.

108. Sodišče je preučilo tudi pritožnikove pritožbe na podlagi 13. in 14. člena v povezavi s 6. členom.

109. Ugotavlja, da so te pritožbe povezane s pritožbo na podlagi prvega in tretjega odstavka 6. člena konvencije glede zatrjevanega odrekanja pritožnikove pravice, da v kazenskem postopku proti njemu uporablja jezik, ki ga dovolj dobro zna. Zato jih je prav tako treba razglasiti za sprejemljive (glej 66 in 103 odstavek).

110. Ob upoštevanju svojega sklepa glede prvega in tretjega odstavka 6. člena konvencije (glej 102 in 103 odstavek) Sodišče ugotavlja, da se na tej podlagi ne pojavlja nobeno ločeno vprašanje.

III. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

111. 41. člen konvencije določa:

"Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje."

A. Škoda

112. Pritožnik je zahteval 31.840 EUR za izgubo zaslužka. Zahteval je tudi 15.000 EUR za nepremoženjsko škodo.

113. Vlada je ugovarjala in trdila, da so bile navedbe o pritožnikovih možnostih zaposlitve zgolj ugibanje in da ni bilo nobene vzročne povezave med zatrjevano kršitvijo in zahtevano denarno odškodnino. Trdila je tudi, da je bil zahtevani znesek za nepremoženjsko škodo pretiran in neutemeljen.

114. Sodišče ne vidi vzročne povezave med ugotovljeno kršitvijo in zatrjevano premoženjsko škodo in zato ta zahtevk zavrača (glej, *mutatis mutandis*, *Ibrahim in drugi*, 315. odstavek, in *Ajdarić proti Hrvaški*, št. 20883/09, 57. odstavek, 13. december 2011). Po drugi strani pa Sodišče meni, da je pritožnik gotovo utrpel nepremoženjsko škodo zaradi svoje obsodbe, pri čemer sta bila kršena prvi in tretji odstavek 6. člena konvencije. Ta škoda se ne more zadovoljivo povrniti z ugotovitvijo kršitve. Po načelu pravičnosti Sodišče prisodi pritožniku 6.400 EUR za nepremoženjsko škodo in morebitni davek, ki se mu lahko obračuna na ta znesek.

B. Stroški in izdatki

115. Pritožnik je zahteval tudi 6.250 EUR za pravno zastopanje pred Sodiščem na podlagi pogojev dogovora, podpisanega med njim in njegovim zastopnikom (za okoli 25 ur dela je bila urna postavka 250 EUR).

116. Vlada je trdila, da je bil pritožnikov zahtevk pretiran, nerazumen in neutemeljen ter da dogovor, ki odstopa od uradne odvetniške tarife ni zavezujoč za domača sodišča.

117. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov in izdatkov samo, če dokaže, da so ti dejansko nastali in bili neizogibni ter da je njihov znesek razumen. Sodišče ugotavlja, da je pritožnik sklenil dogovor o honorarju s svojim zastopnikom. Tak dogovor – zaradi katerega nastanejo obveznosti samo med odvetnikom in stranko – ne zavezuje Sodišča, ki mora oceniti raven stroškov in izdatkov, ki se dodelijo ne samo glede na to, ali so stroški dejansko nastali, temveč tudi glede na to, ali so nastali upravičeno (glej, *mutatis mutandis*, *East West Alliance Limited proti Ukrajini*, št. 19336/04, 269. odstavek, 23. januar 2014). Poleg tega Sodišče znova poudarja, da ga ne zavezujejo domače tarife in prakse, čeprav so mu lahko v pomoč (glej, med drugim, *Gaspari proti Sloveniji*, št. 21055/03, 83. odstavek, 21. julij 2009).

118. Sodišče v tej zadevi ob upoštevanju razpoložljivih dokumentov in navedenih meril meni, da je upravičeno prisoditi znesek v višini 2.500 EUR za stroške, nastale v postopku pred Sodiščem.

C. Zamudne obresti

119. Po mnenju Sodišča je primerno, da zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, ki se ji dodajo tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE

1. soglasno *vključuje* v obravnavo utemeljenosti ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev glede zatrjevanega odrekanja pritožnikove pravice, da v kazenskem postopku proti njemu uporablja jezik, ki ga dovolj dobro zna;
2. soglasno *razglaša,* da je pritožba glede zatrjevanega odrekanja pritožnikove pravice, da v kazenskem postopku proti njemu uporablja jezik, ki ga dovolj dobro zna, po prvem in tretjem odstavku 6. člena in tudi v povezavi s 13. in 14. členom konvencije sprejemljiva, preostali del pritožbe pa nesprejemljiv;
3. s petimi proti dvema glasovoma *razsoja,* da sta bila kršena prvi in tretji odstavek 6. člena konvencije in v skladu s tem zavrača ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev;
4. soglasno *razsoja,* da se na podlagi 13. in 14. člena v povezavi s 6. členom ne pojavlja nobeno ločeno vprašanje;
5. s petimi proti dvema glasovoma *razsoja,*
 - (a) da mora tožena država pritožniku v treh mesecih od dne, ko sodba postane dokončna v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije, plačati te zneske:
 - (i) 6.400 EUR (šest tisoč štiristo evrov) za nepremoženjsko škodo ter morebitni davek, ki se obračuna;
 - (ii) 2.500 EUR (dva tisoč petsto evrov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, obračunan pritožniku;
 - (b) da se za navedena zneska od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;

6. soglasno *zavrača* preostali del zahtevka pritožnika za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 28. avgusta 2018 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Marialena Tsirli
sodna tajnica

Paulo Pinto de Albuquerque
predsednik

V skladu z drugim odstavkom 45. člena konvencije in drugim odstavkom 74. člena Poslovnika Sodišča je k tej sodbi priloženo skupno odklonilno ločeno mnenje sodnice Kucsko-Stadlmayer in sodnika Bošnjaka.

P.P.A
M.T.

SKUPNO ODKLONILNO LOČENO MNENJE SODNICE KUCSKO-STADLMAYER IN SODNIKA BOŠNJAKA

1. Žal se ne moreva pridružiti večini pri ugotovitvi, da sta bila kršena prvi in tretji odstavek 6. člena konvencije. V celoti priznavava, da je razumevanje jezika postopka pomembna zahteva pravičnosti v kazenskem postopku in da je zaradi pomanjkanja ustreznega tolmačenja sojenje lahko v celoti nepošteno. Meniva pa, da sodba v tej zadevi nalaga domačim organom nove zahteve, ki so neskladne z obstoječo sodno prakso tega Sodišča. Poleg tega meniva, da dokumenti, ki so jih predložile stranke, ne podpirajo presoje večine glede nekaterih ključnih okoliščin te zadeve, in sicer ravni pritožnikovega znanja ruskega jezika in njegove sposobnosti, da dejavno sodeluje v kazenskem postopku proti njemu. To vpliva na ugotovitve o tem, ali je bil postopek v celoti pravičen.

2. Pritožnikov materni jezik je litvanski jezik. Nesporno je, da pritožnik v tistem času ni govoril ne razumel jezika postopka, ki je bil slovenščina. Na dan njegovega policijskega pridržanja mu je zato pomagal usposobljen, zaprisežen tolmač, ki mu je zagotovil tolmačenje v ruski jezik. Pritožnik je med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom in med celotnim postopkom na prvi stopnji, med katerim ga je vedno zastopal zagovornik, uporabljal ruski jezik in nikoli ni kakor koli pokazal, da tega jezika ne razume dovolj dobro. Tudi v svoji pritožbi in pritožbenem postopku se ni pritožil glede svojega razumevanja tolmačenja v ruski jezik. Pritožnik je šele zelo pozno, in sicer v svoji pritožbi na vrhovno sodišče in nato na ustavno sodišče ter na to Sodišče, trdil, da ima omejeno znanje ruskega jezika, ki ne zadostuje za učinkovito obrambo, in da ne zna brati ruske pisave. Na podlagi tega je bilo treba preveriti, ali je bilo tolmačenje, ki so ga domača sodišča zagotovila pritožniku, ustrezno.

3. Točka e tretjega odstavka 6. člena konvencije vsakomur, ki je obdolžen kaznivega dejanja, zagotavlja pravico, da ima brezplačno pomoč tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem. Sodišče je na podlagi te določbe obravnavalo več pritožb, v katerih so se pritožniki pritožili, da niso razumeli jezika postopka ali da tolmačenje ni bilo ustrezno. Po preučitvi teh pritožb je razsodilo, da so domači organi imeli pozitivno obveznost imenovati tolmača in preveriti ustreznost tolmačenja, če so bili v posebnih okoliščinah opozorjeni, da obdolženec ni imel dovolj dobrega znanja tega jezika ali da je bilo tolmačenje zaradi katerega koli drugega razloga neustrezno (glej med številnimi drugimi zadevami, *Kamasinski proti Avstriji*, št. 9783/82, 19. december 1989).

4. Sodišče je pri preučitvi, ali so bili domači organi opozorjeni na potrebo po tolmačenju ali na ustreznost tolmačenja, redno upoštevalo, ali je pritožnik ali njegov zagovornik pred domačimi organi opozoril na domnevno neustreznost ali pomanjkanje tolmačenja. Če nobeden od njiju tega ni storil, je Sodišče to upoštevalo kot pomemben dejavnik pri zavrnitvi pritožb

pritožnikov. Sodišče je v mnogih primerih, v katerih so se pritožniki pred Sodiščem v bistvu pritožili glede potrebe po tolmačenju ali njegove kakovosti, zavrnilo njihove pritožbe, pri čemer se je med drugim sklicevalo na dejstvo, da pritožniki na to težavo niso opozorili med sojenjem in/ali niso ugovarjali vsebini zapisnika (glej, na primer, *Berisha in Haljiti proti nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji* (sklep), št. 18670, 10. april 2007; *Hacioglu proti Romuniji*, št. 2573/03, 11. januar 2011; in *Husain proti Italiji* (sklep), št. 18913/03, 24. februar 2005). V zadevi *Horvath proti Belgiji* ((sklep), št. 6224/07, 24. januar 2012) je ugotovitev Sodišča, da je bila pritožba očitno neutemeljena, temeljila na dejstvu, da v zapisniku sodišča ni bila omenjena nobena zahteva za prevod. V zadevi *Uçak proti Združenemu kraljestvu* ((sklep), št. 44234/98, 24. januar 2002) je Sodišče razglasilo pritožbo za nesprejemljivo, saj je ugotovilo, da prvostopenjsko sodišče ali pritožbena sodišča niso bila nikoli seznanjena z zatrjevanimi pomanjkljivostmi in neprimernim vedenjem tolmačke ter domnevnim pomanjkanjem njene neodvisnosti. Poleg tega Sodišče v zadevi *Katritsch proti Franciji* (št. 22575/08, 4. november 2010) ni ugotovilo kršitve točke e tretjega odstavka 6. člena konvencije, pri čemer je upoštevalo dejstvo, da pritožnik v pritožbenem postopku ni zaprosil za tolmača. Res je, da če obdolženec ali njegov zagovornik pred domačimi organi ne poda posebne zahteve ali pritožbe, druge okoliščine lahko opozorijo domače sodišče na to, da obdolženec potrebuje tolmačenje ali da je zagotovljeno tolmačenje neustrezno. Toda te okoliščine morajo biti domačemu sodišču, ki vodi postopek, dovolj očitne, da povzročijo nastanek pozitivnih obveznosti po točki e tretjega odstavka 6. člena.

5. Glede na obstoječo pravno prakso Sodišča so organi šele takrat, ko je domače sodišče opozorjeno na težave pri razumevanju jezika, dolžni preveriti, ali je potrebna jezikovna pomoč in kakšna jezikovna pomoč je potrebna, ali pa na podlagi tega sprejeti ustrezne sklepe. V zadevi *Brozicek proti Italiji* (št. 10964/84, 19. december 1989) je Sodišče ugotovilo, da bi morali organi potem, ko jih je pritožnik, češki državljan, ki živi v Nemčiji, obvestil, da ne razume sodnega pisanja v italijanskem jeziku, ukrepati in ugoditi zahtevi za prevod, razen če so lahko ugotovili, da pritožnik italijanski jezik dovolj dobro razume. Sodišče je nato preučilo, ali razpoložljivi dokazi kažejo, da je pritožnik razumel italijanski jezik. V zadevi *Cuscani proti Združenemu kraljestvu* (št. 32771/96, 24. september 2002) je Sodišče ugotovilo, da je bilo domače sodišče jasno obveščeno, da ima pritožnik težave pri razumevanju. Pritožnikov zagovornik je sodišče obvestil o pritožnikovih težavah pri razumevanju angleškega jezika in zahteval imenovanje tolmača. V zadevi *Amer proti Turčiji* (št. 25720/02, 13. januar 2009) pritožnik, ki je govoril arabski jezik, med policijskim zaslišanjem ni imel tolmača ali zagovornika in je podpisal dokument, ki je vseboval obremenilno izjavo. Čeprav je pritožnik pojasnil, da ni razumel izjave, ki jo je podpisal, se je domače sodišče na to sklicevalo. Sodišče je ugotovilo, da so pritožnik in

njegovi zagovorniki domačim sodiščem "zadovoljivo pokazali", da pritožnik ne zna brati besedil v turškem jeziku.

6. Sodba v tej zadevi vzpostavlja standarde, ki so drugačni od prej navedenih. Po mnenju večine pozitivne obveznosti v skladu s točko e tretjega odstavka 6. člena niso omejene le na primere, ko tuji obdolženec pokaže, da zagotovljeno tolmačenje ni ustrezno ali zadovoljivo, ampak nastanejo tudi, kadar koli so podani razlogi za sum, da obdolženec ne zna dovolj dobro jezika postopka ali jezika, v katerega se mu zagotovi tolmačenje (glej 81. odstavek sodbe). Po mnenju večine to pomeni, da če je za tolmačenje predviden tretji jezik, "je treba ugotoviti, kako dobro obdolženec pozna [ta] jezik, preden se sprejme odločitev, da se ta jezik uporablja za tolmačenje" (*ibid.*). Obdolženca je torej treba ne samo obvestiti o pravici do tolmača, ampak je treba "izrecno preveriti" tudi njegove jezikovne sposobnosti (glej 93. odstavek sodbe), vsak uporabljen postopek in sprejeto odločitev v zvezi s preverjanjem potreb po tolmačenju pa je treba zabeležiti v zapisniku (glej 85. odstavek sodbe).

7. Po najinem mnenju se je večina tako odmaknila od uveljavljenega standarda, v skladu s katerim pozitivne obveznosti v zvezi z jezikovno pomočjo nastanejo, kadar kaže, da obdolženec ne razume ali govori jezika postopka in zato potrebuje tolmačenje. Poleg tega večina uvaja obveznost, da je treba obdolženca ne samo obvestiti o njegovih pravicah do tolmačenja, ampak tudi izrecno preveriti njegove jezikovne sposobnosti in v zapisniku zabeležiti vse postopkovne ukrepe v zvezi s tem. Ne da bi se spuščala v razčlenjevanje, ali in v kakšnem obsegu bi bila lahko uvedba takih meril in pozitivnih obveznosti pohvale vreden korak v razvoju sodne prakse Sodišča, meniva, da tak odmik od uveljavljene sodne prakse lahko stori le veliki senat tega Sodišča, kot določa 30. člen konvencije.

8. Glede metodologije prav tako ne moreva podpreti tega, kako večina upošteva pravo Evropske unije. Pri uvedbi novih meril in pozitivnih obveznosti po točki e tretjega odstavka 6. člena se je večina deloma opirala na dogajanje v pravu EU, opisano v 52. do 61. odstavku sodbe, in se sklicevala na del presoje Sodišča, ki se nanaša na splošna načela, iz 82., 83., 84. in 86. odstavka sodbe, ki tvorijo jedro na novo vzpostavljenih standardov. Čeprav se pravo EU v nekem okviru lahko uporabi kot vir navdiha v sodni praksi Sodišča, naloga slednjega ni, da presoja, ali je tožena država v posameznem primeru ravnala v skladu z njim (glej, *mutatis mutandis*, *Ullens de Schooten in Rezabek proti Belgiji*, št. 3989/07 in 38353/07, 20. september 2011). Ne glede na to se je treba zavedati, da takrat Slovenija še ni bila članica EU. Poleg tega so bili vsi standardi EU, na katere se je sklicevala večina, sprejeti dolgo po tem, ko so se zgodili obravnavani dogodki. Zato je domača sodišča res težko kriviti, da niso ravnala v skladu s temi poznejšimi standardi.

9. Če bi bila v obravnavani zadevi uporabljena uveljavljena merila sodne prakse Sodišča in bi senat preveril, ali je neposredno pritožnik ali njegov takratni zagovornik ali tolmač domača sodišča opozoril ali pa so jih kake druge okoliščine opozorile, da pritožnik domnevno ne razume ruskega jezika,

bi lahko pritožbo le zavrglo kot neutemeljeno. V zapisniku poteka postopka pred domačimi sodišči, za katerega je v sodbi pravilno ugotovljeno, da je precej podroben (glej 99. odstavek sodbe), ni nobenih znakov o pritožbi glede tolmačenja ali zahtevi za tolmača v litvanski jezik ali prevod katerega koli od dokumentov v litvanski jezik. Ne pritožnik ne njegov takratni zagovornik ne noben drug udeleženec v postopku ni nikoli ugovarjal vsebini zapisnika. Prav nasprotno, pritožnik in njegov zagovornik sta oba podpisala zapisnik in potrdila njegovo točnost. Res je, da je pritožnik trdil, da se je po zavrnitvi njegove pritožbe zamen poskušal pritožiti organom glede tolmačenja, toda njegove vloge na vrhovno sodišče, ustavno sodišče in naše sodišče v zvezi s tem so tako nedosledne, da se ne morejo šteti za prepričljive. To je posredno priznala tudi večina, ki v 99. do 101. odstavku sodbe razčlenjuje razloge za pomanjkanje pritožbe ali zahteve za imenovanje drugega tolmača med sojenjem. Ker je pritožnik v postopku dejavno sodeloval in ga je zastopal zagovornik (glej 12. in 13. odstavek ločenega mnenja), ne vidiva nobenega drugega znaka ali okoliščine, ki bi domače organe lahko opozorila na pritožnikovo domnevno nesposobnost razumeti jezik tolmačenja.

10. Ta sodba se poleg tega, da uvaja nova merila za presojo pritožbe po točki e tretjega odstavka 6. člena konvencije, odmika od sklepov domačih sodišč glede tega, ali je pritožnik razumel ruski jezik dovolj dobro, da je lahko učinkovito sodeloval v postopku. Zlasti vrhovno sodišče – domači organ, ki je prvi obravnaval vsebino pritožnikove pritožbe – je menilo, da so pritožnikove navedbe, da ne razume ruskega jezika, neutemeljene, in se je v zvezi s tem sklicevalo na posebne dele spisa. Ustavno sodišče je te ugotovitve sprejelo in dodalo, da se je pritožnik s svojim zagovornikom uspešno sporazumeval v ruskem jeziku. Ti sklepi so ugotovitve o dejstvih glede ključne okoliščine obravnavane zadeve. Sodišče je že večkrat poudarilo, da ni četrta stopnja za odločanje o dejstvih in ne preverja točnosti ugotovitev domačih sodišč ter take ugotovitve lahko izpodbija le, če jih je mogoče šteti za samovoljne ali očitno nerazumne (glej, na primer, *Bochan proti Ukrajini* (št. 2) [VS], št. 22251/08, ESČP 2015).

11. V obravnavani zadevi se večina odmika od tega uveljavljenega pristopa in začenja presojati, ali so bili "kaki drugi jasni znaki" o pritožnikovem znanju ruskega jezika (glej 94. odstavek sodbe). (Domnevno) pomanjkanje pritožnikovega sodelovanja med policijskim postopkom in zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom vidijo kot znak, da se je pritožnik težko izražal in spremljal postopek v ruskem jeziku. Menijo, da je pritožnik med postopkom dal zelo malo dokaj osnovnih izjav, ki pa ne morejo dovolj pokazati, da se je pritožnik dejansko lahko uspešno branil (glej 94. in 95. odstavek sodbe). Poleg tega menijo, da je ugotovitev ustavnega sodišča glede pritožnikovega uspešnega sporazumevanja z njegovim zagovornikom zgolj domneva, ki ne temelji na dokazih (glej 96. odstavek). V nadaljevanju sklepajo, da "čeprav se zdi, da je bil pritožnik do neke mere sposoben govoriti

in razumeti ruski jezik", njegovo znanje tega jezika ni bilo "dovolj dobro za zagotovitev pravičnega postopka" (glej 97. odstavek).

12. S temi ugotovitvami se ne moreva strinjati. Meniva, da sklep vrhovnega sodišča glede pritožnikovega znanja ruskega jezika ni bil nerazumen ali samovoljen in ne vidiva razloga za odmik od tega sklepa. Prav nasprotno, meniva, da ga podpirajo deli spisa, ki jih pritožnik nikoli ni izpodbijal, tudi v postopku pred Sodiščem ne. Ravnanje pritožnika ni vzbujalo dvoma o ustreznosti zagotavljenega tolmačenja. Na glavni obravnavi je bil pritožnik vprašan, ali je razumel obtožbe proti njemu in svoje pravice, ki so mu bile prebrane, in odgovoril je pritrdilno (glej 25. odstavek sodbe). Pritožnik je med zaslišanjem pred preiskovalnim sodnikom in razpravnim senatom dajal izjave in odgovarjal na vprašanja v ruskem jeziku (glej 13. in 26. odstavek sodbe). Iz zapisnika ni razvidno, da je pritožnik imel kakršne koli težave pri dejavnem sodelovanju na teh obravnavah. Poleg tega je nekaterim pričam zastavil vprašanja in podal pripombe na njihove izjave (glej 27. odstavek), na podlagi česar je mogoče upravičeno sklepati, da je tolmačenje njihove vsebine razumel. Pritožnik je skupaj z drugimi obdolženci (prek tolmača) zahteval, da se izjave, ki so jih priče dale med preiskavo, prevedejo v ruski jezik (glej 21. odstavek). Sklepno izjavo je dal v ruskem jeziku (glej 29. odstavek).

13. Glede sporazumevanja med pritožnikom in njegovim takratnim zagovornikom se ne moreva strinjati z večino, ki sklep ustavnega sodišča označuje za zgolj domnevo: razvidno je, da je pritožnika med njegovim priporom njegov zagovornik obiskal štirikrat (na vsaj treh teh obiskih je bil prisoten tudi tolmač), pri čemer je vsak obisk trajal dvajset do petinštirideset minut (glej 47. odstavek sodbe). Pogostost in dolžina teh obiskov kažeta, da sta se pritožnik in njegov zagovornik s pomočjo tolmača lahko uspešno sporazumevala o vprašanjih, ki so se nanašala na pritožnikovo zadevo, pritožnik pa temu dejstvu ni oporekal.

14. Nazadnje tudi ni mogoče spregledati izjave enega od pritožnikovih soobdolžencev, ki je izjavil, da je k njemu in pritožniku pristopil tretji soobdolženec, ko je slišal, da se s pritožnikom pogovarjata v ruskem jeziku (glej 14. odstavek sodbe). Čeprav je pritožnik med postopkom redno ugovarjal izjavam, s katerimi se ni strinjal, s potekom dogodkov, ki ga je navedel soobdolženec, ni izrazil nestrinjanja.

15. Zaradi vsega tega meniva, da ne samo, da domači organi v pritožnikovi zadevi niso bili nikoli opozorjeni na pritožnikovo domnevno nezadostno znanje ruskega jezika ali na kako drugo morebitno pomanjkljivost pri zagotavljenem tolmačenju, ampak tudi niso imeli nobenega razloga, da bi domnevali, da ima pritožnik težave pri njegovem razumevanju. Pritožnik, ki ga je zastopal zagovornik, se tudi v svoji pritožbi glede tega ni pritožil. Glede na to meniva, da je sklep vrhovnega sodišča, ki ga je podprlo ustavno sodišče, in sicer da je pritožnik dovolj dobro znal ruski jezik, razumen. Zato

ugotavlja, da je bil kazenski postopek proti pritožniku v celoti pravičen in da prvi in tretji odstavek 6. člena konvencije nista bila kršena.